

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za arheologiju

Ivana Lučića 3, Zagreb

Diplomski rad

**Italski importirani predmeti na istarskim nekropolama starijeg
željeznog doba**

VERA JELENIĆ

Mentor: prof. dr. sc. Hrvoje Potrebica

Zagreb, travanj 2018.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom

Italiski importirani predmeti na istarskim nekropolama starijeg željeznog doba

i da sam njegov/a autor/ica.

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

(ime i prezime studenta)

Zagreb, travanj 2018.g.

Zahvaljujem prof. dr. sc. Hrvoju Potrebici na pruženim savjetima i prijedlozima prilikom izrade ovog diplomskog rada. Isto tako, zahvaljujem na zanimljivim predavanjima tijekom studija koja su pobudila moj interes za željeznim dobom.

Zahvaljujem Arheološkom muzeju Istre, posebno Maji Čuki, na podršci i ustupljenim fotografijama materijala s istarskih nekropola. Zahvaljujem i djelatnicama muzejske knjižnice koje su mi s ustupljenom literaturom uvelike pomogle prilikom istraživanja i pisanja rada.

Zahvaljujem svojoj obitelji i prijateljima na neizmjernom strpljenju i podršci, a pogotovo mojoj sestri i Marku bez čije potpore i pomoći ovo sve ne bi bilo moguće.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. GEOGRAFSKE I KULTURNE ZNAČAJKE ISTRE	4
3. HISTORIJAT ISTRAŽIVANJA ŽELJEZNODOBNIH NEKROPOLA NA PODRUČJU ISTRE	8
4. POLOŽAJ PRAPOVIJESNIH NEKROPOLA I POGREBNI OBIČAJI.....	12
5. KRONOLOGIJA I KARAKTERISTIKE FAZA KULTURE HISTRA.....	20
6. ISTRA U KOMUNIKACIJSKIM I TRGOVAČKIM OKVIRIMA	26
6.1. Starije željezno doba u Italiji	27
6.2. Veza Apulije i Istre – daunijski keramički stilovi i distribucija	29
7. ITALSKI IMPORTIRANI MATERIJAL NA HISTARSKIM NEKROPOLAMA ..	34
7.1. Keramika.....	34
7.2. Metal	34
7.3. Koštani predmet.....	34
8. DIJAKRONIJSKA SLIKA IMPORTIRANIH PREDMETA.....	103
9. IMPORT ILI IMITACIJA?	105
10. LUKSUZNI IMPORTIRANI PREDMETI KAO OZNAKA ELITE	108
11. ZAKLJUČAK.....	111
12. POPIS IZVORA	114
13. POPIS LITERATURE.....	115

1. UVOD

U vrijeme željeznog doba u Istri je obitavao narod Histra čije je etničko podrijetlo do danas velika enigma. Ono što se arheološkim istraživanjima uočilo kroz materijalnu kulturu je da su se Histri, u sjevernom Jadranu, istaknuli svojim kulturnim identitetom. Također, istarski poluotok je u željeznom dobu bio gospodarski i trgovački bogato područje, o čemu posebno svjedoče italiski i atički importirani predmeti u grobovima brojnih histarskih nekropola koji su dokaz komuniciranja i kontakta između italske i istarske obale kroz dugo vremensko razdoblje.

U poglavlju „Geografske i kulturne značajke Istre“ opisani su geografski i klimatološki uvjeti koji su pogodovali razvoju Histra u ekonomskom i društvenom smislu, ali najviše u prometovanju robom, tehnologijama i novim idejama. Naglašene su prednosti i položaj Istre u odnosu prema kvarnerskim otocima i zapadne jadranske obale gdje su obitavale razne italske zajednice. Također, navedena su tri bitna elementa koja su utjecala na stvaranje kulture Histra.

U poglavlju „Historijat istraživanja željeznodobnih nekropola na području Istre“ opisani su arheološki počeci u području istraživanja Histra, gradinskih naselja i željeznodobnih grobova. Najznačajnija imena u tome su Pietro Kandler, Carl Moser, Andrea Amoroso, Anton Gnirs i Kristina Mihovilić. Oni su svojim terenskim izvještajima, crtežima i objavama dali veliki doprinos u području prapovijesne arheologije i razumijevanju histarske društvene strukture, pogrebnih običaja i odnosa s drugim zajednicama.

Poglavlje „Položaj prapovijesnih nekropola i pogrebni običaji“ donosi općenite primjere položaja nekropola naspram gradinskih naselja te su navedena imena 29 željeznodobnih histarskih nekropola. Na temelju najbolje istraženih nekropola Beram, Nezakcij, Kaštel kod Buja, Gradina iznad Limskog kanala, Picugi i Pula predstavljeni su uobičajeni histarski grobni arhitektonski oblici poput „*a pozzetto*“ i „*a cassettina*“, ali i položaj ustrinuma gdje se odvijao obred spaljivanja pokojnika. Naglašena je važnost nekropole u Nezakciju kroz bogatstvo importiranih predmeta koji, u prvom redu, svjedoče o njegovanju duhovne kulture i uspješnom ostvarivanju komunikacije i

trgovanja Histra sa susjednim zajednicama. Nakon toga opisano je jedno novo MDCT¹ istraživanje na beramskoj nekropoli 2013. godine. Analiza žare i njenog sadržaja daje nova saznanja o kronološkoj i kulturnoj slici histarske zajednice kroz nedestruktivne načine proučavanja grobnog sadržaja nekropola.

U poglavlju „Kronologija i karakteristike faza kulture Histra“ navedeni su razni prijedlozi kronologije i analogije za istarsku kulturnu grupu od strane starijih autora poput Amorosa i Carla Marchesettija, preko djelovanja Šime Batovića pa sve do današnje kronologije koju su predložili Kristina Mihovilić i Stane Gabrovec. Nadalje, spomenute su karakteristike svake faze razvoja kulture i to najviše kroz grobne importe u nekropolama.

U poglavlju „Istra u gospodarskim i trgovačkim okvirima“ dan je uvod u trgovačku situaciju na sjevernom Jadranu u vrijeme željeznog doba. Naime, kako su tema ovog rada italiski importirani predmeti, ovo je poglavlje osnova za razumijevanje kulture i običaja zajednica starijeg željeznog doba na Apeninskom poluotoku. Posebice je naglašena veza Istre i Apulije budući da je u histarskim nekropolama, posebice Nezakciju, nađena velika količina daunijskih kratera određenih keramičkih stilova i drugih luksuznih posuda što govori o postojanju elitnih društava na obje strane trgovačkih pravaca.

U tablici u najvažnijem poglavlju „Italiski importirani materijal na histarskim nekropolama“ navedeni su importirani predmeti iz raznih krajeva Italije, poredani kronološki, po tipu nalaza i po kontekstu nalaza. Uz sliku svakog predmeta u tablici stoji opis, datacija, italaska paralela i posebno naglašena napomena.

U poglavlju „Dijakronijska slika importiranih predmeta“ opisana je zastupljenost keramičkih, metalnih i koštanih predmeta u histarskim grobovima od 9. st. pr. Kr. do 3. st. pr. Kr i posebno je naglašena problematika podrijetla importiranih brončanih posuda i kaciga.

U poglavlju „Import ili imitacija“ opisana je problematika shvaćanja što je import, a što imitacija, posebice u vezi keramičkih posuda. Uz prijenos robe, odvijao se prijenos novih tehnika izrade i iskustava te je svakako postojao određeni stupanj lokalnih imitacija

¹ *Multi-slice Computerized Tomography*, prijevod na hrvatski: Multidetektorska kompjuterizirana tomografija (preuzeto iz: Višnjić et al. 2014: 41)

što govori o svjesnom nastojanju histarske zajednice da napreduje i da razvije svoj jedinstveni stil.

Za kraj, u poglavlju „Luksuzni importirani predmeti kao oznaka elite“ definiran je pojam elite i opisana je uloga lokalnih histarskih moćnika koji su svoju moć i položaj u društvu naglašavali upravo luksuznim materijalom poput situla, garnitura za piće i geometrijski ukrašenom keramikom.

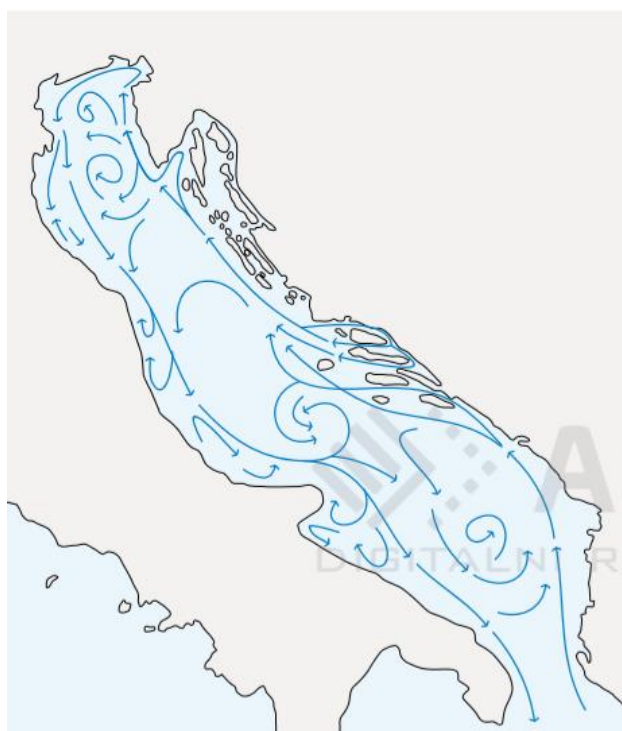
2. GEOGRAFSKE I KULTURNE ZNAČAJKE ISTRE

Za razumijevanje života, običaja i trgovačkih puteva starih Histra bitno je shvatiti važnost geografskog položaja istarskog poluotoka u vrijeme željeznog doba. Važno je spomenuti mediteransku klimu i blizinu mora koje su pozitivno utjecale na gospodarski i kulturni razvoj zajednice.

Istra se smjestila na sjeverozapadnom dijelu Jadranskog mora gdje je s najjužnijim rtom Premantura osigurala strateški povoljan geografski smještaj i kontrolu nad sjevernim Jadranom. U isto se vrijeme može govoriti o izoliranosti poluotoka, ali s druge strane i o otvorenoj komunikaciji sa zajednicama istočne (Liburni) i zapadne jadranske obale (italske zajednice) (Al Baghdadi 2012: 23). Prema tome neupitan je značaj Histra u prometnim pravcima (jantarni put) i povezanosti s Alpama, srednjom Europom i Slovenijom. Svojim lukama Istra je privlačila pažnju moreplovcima te ne čudi što se razne mitološke priče poput one o Argonautima i Kolhiđanima vežu uz ovaj prostor (Zaninović 2007: 116). Na razvoj pomorskih komunikacijskih puteva uvelike je utjecala i razvedenost zapadne istarske obale (Brijunski arhipelag, Pulske zaljeve, Limski kanal) koja je trgovačkim lađama pružala zaštitu od sjevernih i južnih snažnih vjetrova. Sve je to potaknulo uspješnu razmjenu kulturnih dobara gdje se najviše ističe gospodarski bogato razvijeno područje Poreštine čemu svjedoči nekropola Picugi s brojnim prestižnim importiranim materijalom iz Etrurije, Apulije i Veneta (Zaninović 2007: 122). Budući da se porečki poluotok nalazio između Limskog kanala i najduže istarske rijeke Mirne, stanovnici ovog područja kao i zaleđa sigurno su maksimalno iskorištavali takve prirodne uvjete kako bi njihovo gospodarstvo i trgovina bili što uspješniji i plodonosniji.

Moreplovci su se, ploveći od juga Jadrana prema sjeveru, najviše oslanjali na morska strujanja. Tako bi, nakon kvarnerskih otoka, mogli odmoriti na istočnoj istarskoj obali koja je nudila nekoliko trgovačkih pristaništa poput Medulinskog zaljeva, uvala Budava (Nezakcij), zaljeva rijeke Raše i Plominskog zaljeva (Buršić-Matijašić 2012: 204). Rijeka Budava (u antičkim izvorima rijeka *Bado*) kao i njena uvala odigrale su važnu ulogu u naseljavanju i razvoju istočnog dijela poluotoka. Tome u prilog ide idealni geostrateški položaj Nezakcija kao jedan od najvažnijih željeznodobnih centara Histra (El Baghdadi 2012: 21). Nezakciju je njegova pozicija osigurala nadzor i kontrolu prometa i formiranje

komunikacijskih i trgovačkih mreža. O tome nam najviše govore bogati arheološki grobni nalazi poput lijepih garnitura za piće i gozbe koji su pronađeni na položaju kapitolija. Obuhvaćaju široko kronološko razdoblje od 9. st. pr. Kr. pa do 4. st. pr. Kr. što znači da su pomorci u svojim *seriliama* bili aktivni dugi niz godina bez poteškoća i opasnosti (Zaninović 2007: 129). Osim morske povezanosti s Kvarnerom kopnena komunikacija s Panonijom i srednjom Europom odvijala se preko Učke (prolaz Poklon) i preko Kopra (smjer Buje - Kopar i Buzet - Kopar). Tu su bitnu ulogu imale rijeke poput Mirne i Dragonje (El Baghdadi 2012: 25). Također, planinski masivi Učka i Ćićarija davali su poluotoku kopnenu prednost jer su spriječavali moguće iznenadne kontinentalne prodore sa sjevera i istoka (Girardi-Jurkić 2009: 14).

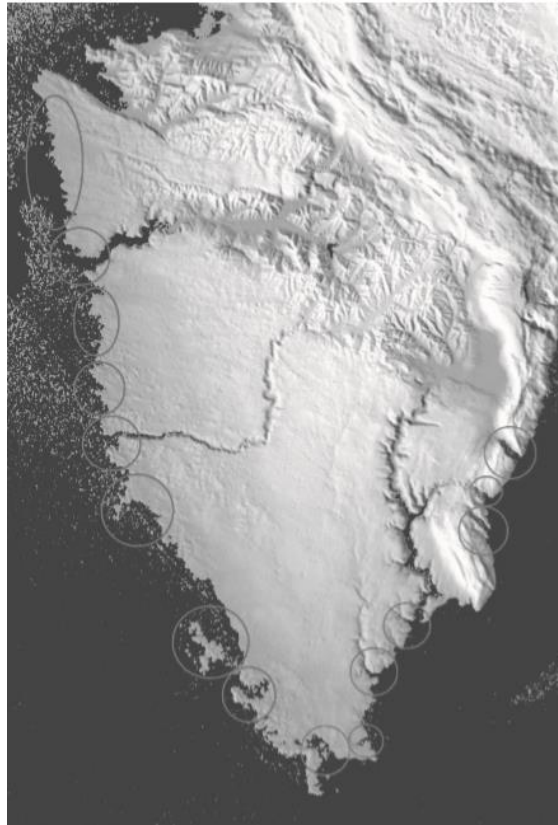
Slika 1. Pravci morskih strujanja u Jadranskom moru

(preuzeto iz: Kozličić 1990. U: Mihovilić 2013: 320)

Važno je osvrnuti se na antičke izvore koji spominju Histre. Oni se prvi put spominju u djelu starogrčkog pisca i istraživača Hekateja koji uz narod Kaulika spominje Histre u Jonskom zaljevu. Iz radova dva poznata grčka autora Pseudo-Skilaka i Pseudo-Skimna, saznajemo nešto više o narodu Istra, Liburna i Veneta (Mihovilić 2013: 24). Strabon u svojem dijelu „Geografija“ ruši mitove o Histrima, u prvom redu onaj o Argonautima (El

Baghdadi 2012: 26), dok Ptolomej u svojim „Geografskim uputama“ piše o granicama istarskog poluotoka (od rijeke Rižane do Labina) koje se poklapaju s razvojem histarske kulturne grupe u vrijeme željeznog doba (Mihovilić 2000: 110).

Ono što se kroz većinu radova spominje kao osnova za stvaranje istarske kulturne grupe željeznog doba su tri čimbenika. Prvi je utjecaj kulture polja sa žarama i njihovih nosioca koji, na prijelazu iz brončanog u željezno doba, dolaze sa sjevera u Istru i donose nove pogrebne običaje. Drugi je utjecaj mediteranskog svijeta (Italije i Grčke) koji se najbolje vidi kroz ornamente na keramici koji predstavljaju elemente protovilanovske kulture. Treći čimbenik je nasljeđe brončanodobne tradicije koja se najbolje vidi na arheološkom keramičkom materijalu. Ova situacija miješanja kulturnih utjecaja odvija se kroz I. fazu razvoja kulture (Istra I- 12. do 10. st. pr. Kr.). Početkom željeznog doba (II. faza- 9. st. pr. Kr.) ovi se čimbenici spajaju u samostalnu i jedinstvenu istarsku kulturnu grupu (Matijašić 1993: 570). Dolazi do kulturne i društvene promjene što u prvom redu dokazuju promjene u načinu pokopavanja i promjene uočene u grobnim sadržajima nekropola. Očito je da tada Histri napuštaju brončanodobne grobne običaje inhumacijskog pokopavanja u zgrčencu pod tumulima (Batović 1987: 26). Također, u II. fazi stvaraju se jaki trgovački odnosi s Italijom, ponajviše s Apulijom i Picenom čemu najbolje svjedoči elitni importirani materijal na istarskim nekropolama (Matijašić 1993: 570). Najveći kulturni razvoj istarska kulturna grupa doživljava kroz 7. i 6. st. pr. Kr. (Istra III) kada Histri, kao posrednici između Daunije, Picena i Dolenjske, utvrđuju svoj položaj u trgovačkoj mreži željeznog doba. U Istru su se uvozile apulijske posude (daunijski krateri) i situle koje pokazuju da je metalurška djelatnost naglo procvala u susjednim područjima Istre (Batović 1987: 27).

Slika 2. Kartografski prikaz mogućih lokacija željeznodobnih histarskih luka
(preuzeto iz: Buršić-Matijašić 2012: 206)

3. HISTORIJAT ISTRAŽIVANJA ŽELJEZNODOBNIH NEKROPOLA NA PODRUČJU ISTRE

Prije prvih istraživanja histarskih nekropola potrebno je reći nešto više o istraživanju gradina ili kasteljera kao prapovijesnih naselja koje je započeo Pietro Kandler u 19. stoljeću. Kandler je popisao 321 histarsku gradinu dok je prvu značajniju znanstvenu objavu o gradinskim naseljima napravio R. F. Burton (1874. g.) pod imenom „*Notes on the castellieri or Prehistoric Ruins of the Istrian Peninsula*“² (Mihovilić 2013: 8-10).

Prva arheološka istraživanja željeznodobnih istarskih nekropola započela su 1883. godine kada je Carl Moser u Muzeju grada Trsta u svoje ruke primio slučajan nalaz iz nekropole u Bermu (Vermo). Nakon toga Moser je potaknut znatiželjom, uz dozvolu *Prähistorische Kommission*, započeo detaljna iskopavanja žarne nekropole gdje je otkrio 100 grobova o kojima se zna jako malo (Kučar 1979: 85-86). Te iste godine nakon Mosera iskopavanja vrši Carlo Marchesetti koji u svojem terenskom izvještaju ne ostavlja puno podataka o grobovima. Andrea Amoroso zaključio je arheološka istraživanja u Bermu s iskopanih 72 groba. Ostavio je iza sebe opširniji izvještaj i crteže koji su budućim istraživačima uvelike pomogli u shvaćanju grobnih običaja stanovnika Berma, budući da je dio građe izgubljen u Drugom svjetskom ratu (Višnjić et al. 2014: 35). Nakon Berma, Amoroso je nastavio prikupljati arheološko iskustvo iskopavši više od 500 grobova na nekropolama Picugi I i II (nedaleko Poreča). Istraživanja je nastavio Carlo Marchesetti koji je početkom 20. stoljeća na nekropoli Picugi II otkrio još 250 grobova (Cestnik 2009: 94). Taj impozantan broj grobova i bogatstvo grobnih priloga govori o trgovačkoj moći Histra na poluotoku tijekom željeznog doba. O iskopavanjima koja su se vršila 1888. godine na području Kaštelira kraj Umaga i na gradini Punčan kod Poreča ostavljeno je jako malo informacija (Mihovilić 2013: 12). U to je vrijeme započelo arheološko istraživanje na Kašteliru kod Nove Vasi od strane Giovanni Capellarija koji je, prema Marchesettijevom izvještaju, zaslužan za otkriće 153 groba. Nakon Capellarija, Moritz Hoernes (u sklopu *Antropologische Gesellschaft*) vrši iskopavanja na Kašteliru kod Nove Vasi i na gradini sv. Martin kod Tara (Sakara Sučević 2004: 13-15).

² Prijevod na hrvatski: „*Zapisi o kasteljerima ili prapovijesnim ruševinama na istarskom poluotoku*“ (preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=10307>, 06.04.2018., 12:54)

Za područje južne Istre, točnije Pule, arheolozi su se počeli interesirati krajem 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća (od 1898. godine do 1909. godine). U tom je razdoblju Anton Gnirs, na pozicijama Fondo Perini, Fondo Dejak i ispred Arheološkog muzeja Istre u Puli, otkrio oko 1000 paljevinskih grobova. Nažalost, podaci o sadržaju grobova i terenskom istraživanju jako su oskudni. Sredinom 20. stoljeća Boris Bačić je na pulskoj nekropoli iskopao još sedam grobova (Cestnik 2009: 86). Nova istraživanja u okolici Arheološkog muzeja Istre iznjedrila su nove paljevinske grobove koja svjedoče o veličini i važnosti nekropole u Puli.

Značajne informacije o životu i običajima histarskih stanovnika donijelo je istraživanje istočne Istre početkom 20. stoljeća. Naime, tada je potvrđen položaj gradine Nezakcij (Vizače). Nakon početnih istraživanja bedema i vrata gradinskog naselja, Alberto Puschi je, kao nastavak na iskopavanja B. Benussija, B. Schiavuzzija i P. Sticcotija, otkrio položaj nezakcijske nekropole u zapadnom dijelu naselja. Istražio je 114 grobova unutar bedema naselja. Također, izvan samih bedema, otkriveno je nekoliko paljevinskih grobova što je upućivalo na to da je riječ o puno većoj nekropoli nego što se možda na početku pretpostavljalo (Cestnik 2009: 75). Otkriveni su i antička nekropola, ostaci rimskih kuća kao i ostaci ranokršćanskih bazilika što upućuje na to da se položaj prapovijesne nekropole i gradine Nezakcij kontinuirano koristio u različite svrhe i nakon željeznog doba.

Intenzivni terenski radovi na istarskim nekropolama privodili su se kraju dolaskom Prvog svjetskog rata te su se tada krenuli publicirati i pojašnjavati podaci prikupljeni tijekom iskopavanja. Razdoblje između dva svjetska rata obilježili su radovi Antona Gnirsa - „*Istria praeromana*“ i F. Duhna i F. v. Messerschmidta - „*Italische Gräberkunde*“ koji su istarsku kulturnu grupu doveli u vezu s venetskom grupom (Mihovilić 2000: 3). Istraživanja koja su se izvodila nakon Drugog svjetskog rata doveli su do novih saznanja o željeznodobnim nekropolama Istre. Otkrivena je nekropola na lokaciji Kaštel kod Buja. Iako su Marchesetti i Moser početkom 20. stoljeća otkrićem paljevinskih grobova na poziciji Na Vrtači dali naslutiti da se radi o nekropoli, detaljnija arheološka iskopavanja pokrenuli su Branko Marušić 1954. godine i Boris Bačić 1955. godine. Na vidjelo su došla 24 paljevinska groba o kojima se ponešto saznaje iz Bačićevog rada „*Ilirsko žarno groblje u Kaštelu kraj Buja*“ objavljenom u Jadranskom zborniku (Cestnik 2009: 12-14). Vojka Cestnik je 2009. godine objavila svoju opširnu

monografiju „*Željeznodobna nekropola Kaštel kod Buja*“ u kojoj je, uz pomoć prof. dr. sc. Bibe Teržan i dr. sc. Kristine Mihovilić, objavila iscrpan katalog grobnih nalaza uz crteže i fotografije istih.

Slika 3. Iskopavanje na Kaštelu kod Buja

(preuzeto iz: Mihovilić 2014: 8)

Nekropolu na Limskoj gradini, kroz višegodišnje kampanje (od 1960. godine do 1967. godine), istraživao je Josip Mladin. Uz bedem gradine otkrio je 72 paljevinska groba te je s obzirom na manji broj grobova ustanovljeno da se, za razliku od Pule i Nezakcija, radi o manjoj histarskoj željeznodobnoj nekropoli (Urem 2012: 11). Uz Mladinove podatke, veliki doprinos u istraživanju kontinuiteta ovog naselja i nekropole u razdoblju željeznog doba dale su Kristina Mihovilić i Dušanka Urem. Nove podatke o histarskim načinima pokopavanja donijela su otkrića paljevinskih grobova na području Poreštine (Monte Ricco kod Vrsara, Kringa i dr.) i kod Medulina-Punta Kašteja (Mihovilić 2013: 16). Prilikom građevinskih radova na trgu G. Matteottija u Rovinju 1998. godine utvrđen je položaj željeznodobne nekropole na istočnoj strani brda na kojem se danas nalazi crkva svete Eufemije, dok je u Puli, tijekom arheoloških radova 2007. godine, Kristina Mihovilić otkrila nekoliko paljevinskih ukopa uz zgradu Arheološkog muzeja Istre (Matošević i Mihovilić 2004: 5-6).

Uslijedile su brojne publikacije i monografije na temu željeznodobnih nekropola i gradina. Kristina Mihovilić je izložbom „*Histri u Istri*“ i istoimenom monografijom sažela cjelokupnu povijest Histra. Maša Sakara Sučević se pozabavila nalazima iz Kaštelira kod Nove Vasi, a Gnirsove nalaze iz nekropole u Puli obradio je Tihomir Percan u svojem diplomskom radu (Mihovilić 2013: 18).

4. POLOŽAJ PRAPOVIJESNIH NEKROPOLA I POGREBNI OBIČAJI

Bilo da se radi o vremenu željeznog doba, antike ili srednjeg vijeka, nekropole su se, kao „gradovi mrtvih“, gotovo uvijek nalazile u blizini naselja ili „grada živih“. Zbog svojih religijskih vjerovanja stanovnici su smatrali da je nužno da nekropole imaju istaknuti položaj blizu mjesta stanovanja čime će njihovi pokojnici biti povezani s njima i time će se ostvariti kontinuitet života i nakon smrti (Girardi-Jurkić 2002: 11). Ono po čemu je željezno doba u Istri posebno je primjenjivanje incineracije u sahranjivanju pokojnika od 11. st. pr. Kr kao rezultat utjecaja kulture polja sa žarama (Urem 2012: 9). Time su se Histri izdvojili od okolnih susjednim zajednica i stvorili svoj jedinstveni kulturni izričaj.

Do danas je poznato 29 histarskih željeznodobnih paljevinskih nekropola³ unutar kojih su locirana vatrišta i ustrinumi uz nekropole (Pula, Gradina iznad Limskog kanala, Nezakcij) gdje su se ponekad odvijala zajednička ili pojedinačna spaljivanja (Višnjić et al. 2014: 36-37). Iako je istražen i uočen veći broj gradina u odnosu na nekropole, arheolozi su uspjeli ustanoviti više različitih položaja histarskih nekropola u odnosu na naselja. Radi se o položajima:

- a) na središnjem platou naselja poput nekropole i naselja u Nezakciju
- b) između glavnog i sporednog bedema odnosno zidnih vijenaca kao što je u to slučaj nekropole u Puli
- c) u blizini naselja poput nekropole Picugi (Urem 2012: 9).

Histri su spaljene ostatke pokojnika polagali u grobove na tri načina. Prvi način je polaganje ostataka direktno u zemljane grobne jame ili napravljene u živcu koje su onda prekrivane kamenim pločama ili kamenjem. Drugi način je polaganje ostataka u žare odnosno urne koje su onda stavljane u grobne jame obložene neobrađenim kamenjem i kamenom pločom kao poklopcem. Treći je način polaganje urne u obrađeni kameni pravokutni sanduk s jednom ili više kamenih ploča kao poklopcem. Također, na histarskim nekropolama uočene su različite verzije ovih osnovnih grobnih struktura

³ To su: Nezakcij, Punta Kašteja, Šandalja, Pula, Oračina, Rovinj, Val Faborso- Valsaline, Sv. Martin na Limu, Gradina na Limskom kanalu, Kringa, Beram, Bumberić, Gradina, Monte Ricco, Picugi (I, II i III), Dugača, Radovac, Punčan, Sv. Martin, Sv. Dionizij, Kaštelir kod Nove Vasi, Kaštelir, Kaštel kod Buja, Kašćerga, Bale, Sv. Jelena, Mariškići (preuzeto iz: Mihovilić 2013: 60).

(Urem 2012: 9). Na nekropolama su se često, uz spaljivanje pokojnika, održavala pogrebna žrtvovanja i libacije čemu svjedoče tragovi gorenja i pečene zemlje te dosta keramičkih nalaza kraj grobova kao što je slučaj u Puli ili Nezakciju (Batović 1987: 18).

Slika 4. Osnovni oblici grobova na nekropoli u Puli

(preuzeto iz: Gnirs, 1925. U: Mihovilić 2013: 75)

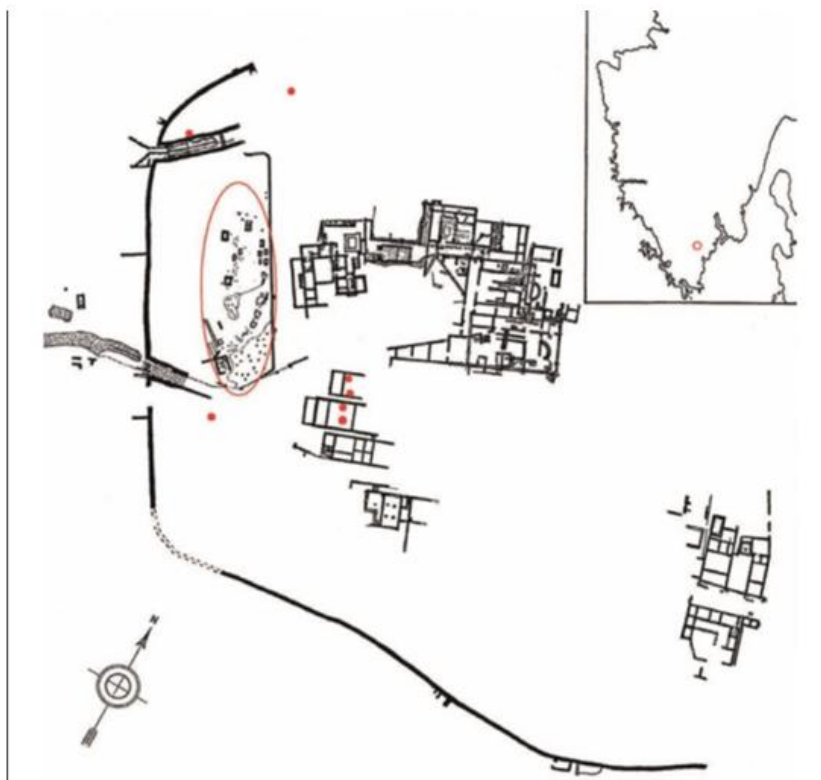
Nadalje, ukratko ću opisati grobne običaje i priloge u najbolje istraženim nekropolama u Bermu, Nezakciju, Kaštelu kod Buja, Gradini iznad Limskog kanala, Picugima i Puli.

Beramska nekropola otkrivena je na jugozapadnoj strani brda na čijem se vrhu nalazila gradina. Budući da se ne može zaključiti je li gradina bila okružena s dva ili tri koncentrična bedema, teško je točno utvrditi je li se nekropola nalazila izvan ili unutar naselja. Benedetto Lonza je, proučavajući položaj beramske nekropole, zaključio da se ona nalazila unutar samog naselja između drugog i trećeg bedema (Kučar 1979: 87-88). Najbrojniji grobovi na nekropoli bili su oni sa žarom položenom u grobnu jamu i s kamenom pločom kao poklopcem. Ti se grobovi nazivaju „a pozzetto“ i prema podacima iz Moserovih istraživanja i crteža, najzastupljeniji su u sjevernom dijelu nekropole (Cestnik 2009: 100). Spaljeni ostaci su pronađeni u keramičkim i metalnim žarama i u jednoj koničnoj kacigi koja je služila kao žara. Od grobnih priloga najviše je nakita koji

čine igle, fibule, perle, privjesci i narukvice. Uz ove priloge, pronađeni su prestižni predmeti poput dijelova lepeza i daunijskih kratera koji upućuju na to da su stanovnici Berma u željeznom dobu imali važan i moćan trgovački i društveni status (Višnjić et al. 2014: 36).

U Nezakciju je situacija malo drugačija. Naime, tijekom početnih arheoloških iskopavanja na ovom lokalitetu unutar naselja otkrivena je velika količina paljevinskih grobova, što je definiralo ovu prapovijesnu nekropolu. No, s nastavkom istraživanja na vidjelo su počeli dolaziti stariji paljevinski grobovi izvan naselja, između antičkih grobova i na mjestu kasnije rimske urbane vile čime je zaključeno da su se prapovijesna nekropola i naselje preslojavali i da se nekropola koristila i u antičko vrijeme. Takvo je preslojavanje nekropole i naselja uočeno i na talijanskim željeznodobnim lokalitetima poput Ordone, Salapije i na području Oenotrije što upućuje na kontinuitet naselja i groblja (Mihovilić 2001: 29-30). Najzastupljeniji grobni oblik na prapovijesnoj nezakcijskoj nekropoli je „*a pozzetto*“ i to najgušće u središnjem dijelu nekropole. Uz takve grobove, prisutni su i grobovi u kamenim škrinjama- „*a cassetina*“, grobovi u zidanoj grobnici „*a cella*“ i jame bez žare i s poklopcem od kamene ploče ili više njih (Cestnik 2009: 77). Položaj ustrinuma u Nezakciju još uvijek je upitan. Josip Mladin je pretpostavio da je ustrinum bio smješten između dva suhozida na zapadnom dijelu nekropole dok je Puschi smatrao da se nalazio u zoni VI gdje je uočio veliku količinu pepela, ugljena, keramičkih ulomaka i životinjskih kostiju. Kristina Mihovilić je novijim istraživanjima postavila tezu da se ustrinum nalazio na području rimskog hrama C (Cestnik 2009: 81). Zidovi su pronađeni na cijelom području nekropole (najviše na jugu) za koje Puschi tvrdi da se radi o razdjelnicima grobova stanovnika određenog posebnog obiteljskog ili imovinskog statusa.

Dijeljenje grobova prema rodu jedna je od brončanodobnih tradicija. Ono što može biti dokaz brončanodobnih grobnih običaja na ovom lokalitetu je jedini kosturni ukop zgrčenca bez priloga pronađen u zoni VI koji možda upućuje na postojanje brončanodobne nekropole prije željeznodobne (Mihovilić 2013: 66).

Slika 5. Nezakcijska žarna nekropola unutar označenog kruga

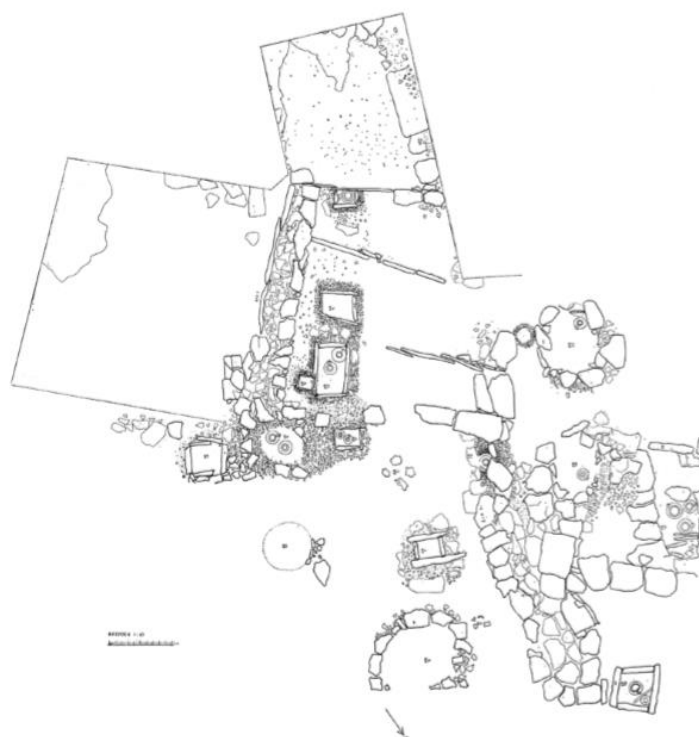
(preuzeto iz: Mihovilić 2010: 124)

Najzastupljeniji grobni prilozi su narukvice, privjesci, igle, naušnice i fibule. Velika količina ekskluzivnog importiranog materijala poput skeptra, lepeza i fine apulijske keramike govori o Nezakciju kao ekonomski i trgovački bogatom histarskom centru koji je osigurao svoju poziciju u sredozemnom kulturnom krugu.

Gradina Kaštel kod Buja smjestila se nad dolinom rijeke Dragonje. Kako su rijeke imale važnu ulogu u trgovačkim putevima i razmjenama, položaj gradine je bio idealan za kontrolu i komunikaciju. Nekropola s paljevinskim grobovima nalazila se na najnižoj terasi padine. Grobovi nisu imali neki pravilan red, već su prirodne značajke terena određivale poziciju ukopa (Mihovilić 2013: 102-104). Najveći broj grobova pronađen je u kamenim škrinjama („*a cassettina*“) dok je ostalih grobnih oblika bilo u manjem broju. Boris Bačić napominje da stanovnici Kaštela nisu spaljivali pokojnike kod grobova i tvrdi da je pored nekropole zasigurno postojao ustrinum. Nažalost, malo je grobova istraženo i zato se ne može zaokružiti slika odnosno tlocrt cjelokupne željeznodobne nekropole

(Bačić 1957: 397). Od grobnih priloga najzastupljenije su narukvice, prsteni, igle, fibule i keramički pršljeni (Cestnik 2009: 20, 21).

Nekropola Limske gradine otkrivena je uz bedem na sjeveroistočnoj strani gradinskog naselja. Na tom je mjestu ustanovljeno postojanje jednog od ulaza u naselje, ali je vjerojatno zatvoren u trenutku formiranja nekropole i ustrinuma. Josip Mladin je sustavnim istraživanjima na nekropoli otkrio 74 paljevinska groba (Cestnik 2012: 69). Uočena je podjela nekropole po grobnim poljima koja su razdvojena s četiri zida, a najčešći grobovi su oni tipa „a pozzetto“ s jednom ili dvije urne. Uz keramiku, sadržaj grobova čine metalni i koštani predmeti kao i predmeti od staklene paste (Mladin 1969: 295-296).

Slika 6. Istočna zona nekropole na Limskoj gradini

(preuzeto iz: Mladin 1969: Prilog I)

Mladin je pretpostavio položaj ustrinuma nedaleko od nekropole te je na osnovi velike količine spaljenih životinjskih kostiju, zapečene zemlje i keramičkih ulomaka zaključio istovremenost postojanja ustrinuma s nekropolom (12./11. st. pr. Kr. do 8. st. pr. Kr.) (Mihovilić 2013: 84). Od grobnih priloga najzastupljenije su narukvice, torkvesi,

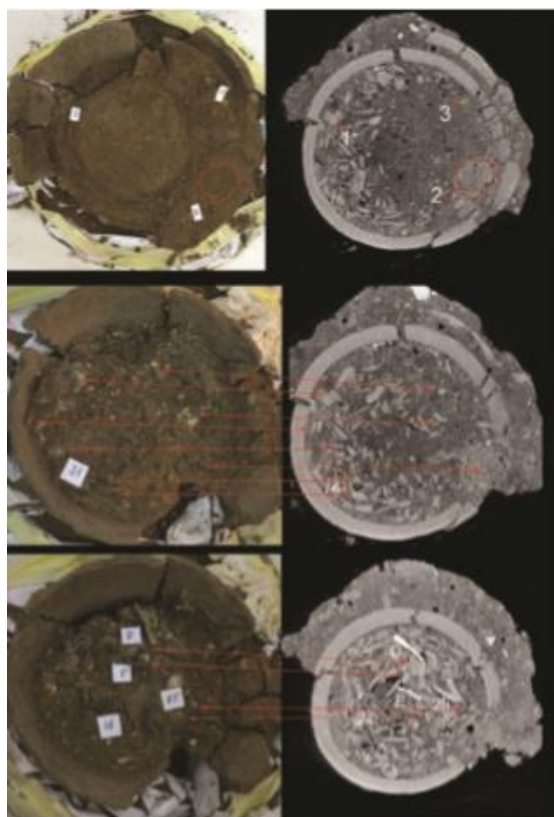
sljepoočničarke, brončane igle i brončani gumbi s ušicom. Nađen je i ulomak brončanog noža (Cestnik 2009: 73, 74).

Nekropole Picugi I, II i III (kraj Poreča) otkrivene su izvan naselja, na južnim padinama brežuljaka. Najveći doprinos istraživanju grobova dali su Andrea Amoroso, Carlo Marchesetti i Giuseppe de Vergottini koji su sveukupno otkrili oko 800 grobova što govori da je riječ o većem kompleksu željeznodobnih nekropola (Cestnik 2012: 94). Najzastupljeniji grobovi su oni tipa „*a pozzetto*“, a od grobnih priloga ističu se nalazi nakita (fibule, narukvice, prstenje, igle), kao i nalazi mačeva i noževa u 5 grobova. Amoroso je, istraživajući nekropolu Picugi I, pretpostavio da se spaljivanje pokojnika vršilo na mjestu ukopa ili blizu njega, a za nekropolu Picugi II pretpostavio je postojanje zasebnog ustrinuma (Mihovilić 2013: 96).

Nekropola u Puli otkrivena je na istočnom djelu Kaštela, brežuljka gdje je bilo pozicionirano gradinsko naselje. Vjerojatno je gradina bila okružena s tri koncentrična bedema te se nekropola nalazila između središnjeg drugog i trećeg, vanjskog bedema (Mihovilić 2013: 70). Iako je ostavio jako malo dokumentacije o terenskom istraživanju, Anton Gnirs najviše je zaslužan za istraživanje ove nekropole. Arheološka iskopavanja paljevinskih željeznodobnih grobova vršila su se na više lokacija: oko Herkulovih vrata (Fondo Perini), Dvojnih vrata (Fondo Dejak), u blizini Arheološkog muzeja Istre, u ulici Castropola i novija istraživanja uz jugozapadni ugao zgrade muzeja (Mihovilić 2013: 74). Na lokaciji Fondo Dejak ustanovljena je najveća koncentracija grobnog tipa „*a cassettina*“ odnosno ukop u kamenom sanduku prekriven kamenom pločom. Također, uočen je grupni položaj grobova za koje se pretpostavlja da su rodbinski povezani (Percan 2008: 12-13). Spaljivanje pokojnika moglo se odvijati na manjim vatrištima unutar nekropole ili na ustrinumu u središnjem dijelu platoa nekropole (Percan 2008: 14). Na temelju grobnih priloga pretpostavlja se da sahranjivanje pokojnika u Puli prestaje u fazi Istra II. Naime, u grobovima nisu nađeni prilozi tipični za fazu III poput lonca tipa Timav, keramičke situle, luksuzna daunijska keramika, lepeze i drugo (Cestnik 2009: 148).

Zanimljivo je arheološko sondiranje i MDCT istraživanje koje su Hrvatski restauratorski zavod, Fabio Cavalli i Dario Innocenti napravili na beramskoj nekropoli 2013. godine kako bi, nakon zadnjeg iskopavanja prije 130 godina, dobili nova saznanja o željeznodobnim Histrima. Naime, u sondi 2 otkriven je paljevinski grob u živcu s

keramičkom žarom prekriven kamenom pločom (Višnjić et al. 2014: 40). Žara je proučena nedestruktivnom MDCT metodom i mikroiskopavanjem kojima su dobiveni podaci o sadržaju žare i spaljenim ostacima pokojnika. Rezultati analiza su utvrdili kronološki okvir ovog groba od kraja 10. st. pr. Kr. do ranog 9. st. pr. Kr. (Višnjić et al. 2004: 49). Isto tako, analize su pokazale da je nekropola zasigurno bila veća budući da se grob nalazio izvan zone dotadašnjeg otkrivenog područja nekropole (Višnjić et al. 2004: 54). Ove su metode novi znanstveni korak u arheološkom svijetu koje će uvelike pomoći u razumijevanju željeznodobnih grobnih običaja na našim i drugim nekropolama.

Slika 7. Mikroiskopavanje žare (lijevo) i MDCT metoda (desno)

(preuzeto iz: Višnjić et al. 2014: 51)

Značajke ovih željeznodobnih nekropola i grobni prilozi svjedoče o bogatoj duhovnoj kulturi Histra koji su u svojim počecima zadržali neke brončanodobne tradicije, ali su s vremenom (od 10. st. pr. Kr.) prihvatili nove elemente i utjecaje i time stvorili svoj kulturni svijet. Materijalna kultura na nekropolama dokaz je visoko sofisticiranog i

organiziranog društva i to najviše u trgovačkom i gospodarskom smislu. U nekropolama je vidljivo izdvajanje grobova i postojanje specifičnih grobnih priloga unutar njih koji sugeriraju raslojenost društva te postojanje elita, obitelji ili rodova unutar zajednice Histra.

5. KRONOLOGIJA I KARAKTERISTIKE FAZA KULTURE HISTRA

Prve datacije histarske kulturne grupe nastale su u 19. stoljeću kada su arheolozi, prvim analizama i objavama nalaza iz paljevinskih grobova, željeznodobne nekropole Histra povezivali s venetskom kulturom. Hochstetter i Moser su napravili analizu materijalne kulture iz nekropole u Bermu i došli su do zaključka da su beramski nalazi slični italiskim te su ih datirali u halštatsko razdoblje. Amoroso za nekropolu Beram i za nekropolu Picugi nalazi analogiju u italiskim ranoželjeznodobnim nekropolama poput Este, Golasecce i Bologne dok Carlo Marchesetti nekropolu u Bermu također dovodi u kronološku vezu s nekropolom Este. Duhn i Messerschmidt histarske nekropole datiraju u vrijeme Este II stupnja (Mihovilić 2013: 114). Prema Pareu, Este II odgovara Hallstatt C1 stupnju: 800. g. pr. Kr. do 730/720. g. pr. Kr., a prema Peroniju Este II odgovara Hallstatt B3 stupnju odnosno 800. g. pr. Kr. do 700. g. pr. Kr. (prema: Capuis i Chieco Bianchi 2006: 485, preuzeto iz: Nijboer 2010: 14). Alberto Puschi uspoređuje nezakcijsku nekropolu s nekropolom u Bermu i Picugima i zaključuje da se radi o jedinstvenoj kulturi koja ima sličnosti s Este kulturom i svetolucijskom kulturom. Isto to je napravio i Hoernes koji je nezakcijsku nekropolu datirao u vrijeme Este II stupnja, ali je naglasio da je vidljiv svetolucijski utjecaj i utjecaj Novilare na lokalne oblike (Mihovilić 2001: 38).

Starije željezno doba u Istri Carlo Marchesetti je, početkom 20. stoljeća, podijelio na tri stupnja: arhajski stupanj, međustupanj i kasni stupanj. Gledavši to kroz apsolutnu kronologiju, arhajski stupanj odgovara 10. st. pr. Kr. i traje do 8. st. pr. Kr., međustupanj obuhvaća razdoblje od 8. do 6. st. pr. Kr., a zadnji stupanj obuhvaća razdoblje 6. i 5. st. pr. Kr (Mihovilić 2013: 116). Veliku promjenu u kronološkom smislu donio je Šime Batović koji je negirao tvrdnje starijih autora, poput Amorosa, o povezivanju kulture Histra s italiskim kulturama. Naime, Batović u svojem radu „*Istarska kultura željeznog doba*“ (1986/1987.g.) piše o samostalnom razvoju kulture i navodi vremensko trajanje istarske kulture od 9. st. pr. Kr. pa sve do 177. g. pr. Kr. kada su Rimljani pokorili Nezakcij. Izdvojio je pet faza razvoja Histra koje su obuhvaćale razdoblje stvaranja kulture uz početne kontakte s italiskim zajednicama, razdoblje procvata kulture kroz trgovinu i razmjenu s južnom Italijom i na kraju sve veći utjecaji Rima i Grčke koji su rezultirali rimskim osvajanjem (Batović 1987: 28-29). Novu kronologiju željeznog doba Istre donijele su Kristina Mihovilić i Vladimira Kučar na temelju nalaza iz Gradine u

Krunčićima i iz Berma. Navele su četiri faze koje kronološki obuhvaćaju razdoblje od 11. st. pr. Kr. do 2. st. pr. Kr. Batović se nije slagao s ovom podjelom tvrdeći da je temeljena na nesigurnim podacima i vremenski slabo osjetljivim nalazima (Batović 1987: 24-25). Danas je prihvaćena kronologija Kristine Mihovilić i Stane Gabroveca.

	Srednja Evropa (Reinecke)	Italija	Istarska skupina (Gabrovec, Mihovilić)	Ljubljanska skupina (Gabrovec)	Este (Frey)	Notranjska skupina (Guštin)	Svetolucijska skupina (Teržan, Trampuž)	Dolenjska skupina (Gabrovec)	
1200									1200
1100	HaA1	Bronzo recente		↑	Bronzo recente				1100
1000	HaA2	Bronzo I	Ia		Br. rec. e/o finale 1				1000
900	HaB1	finale II	Ib	I a b	Br. finale protovillanoviano 2 protoveneto	1			900
800	HaB2	I Eta' del Ferro	a		I				800
700	HaB3	II	b	II a b	IIa	2 a b	Ia		700
600	HaC 1 2	orientalizante	III a b	III a b	IIb IIc II/III	3 a b	Ib 1 2 Ic 1 2	Podzemelj 1 2 Stična 1 2	600
500	HaD 1 2/3		IV	IV	IIla	4	IIa 1 2	Zmijolike fibule 1 2	500
400	LtA	certosa	V	V	IIlb	5	IIb 1 2	Certosa fibule 1 2	400
300	LtB1 LtB2 LtC1		Vla	VI		6	IIc	Negovske kacige 1 2	300
200	LtC2	La Tene 181. Aquileia	221. 183. 178/177.	I a b	IIlc	7		a II b	200
100	LtD		Vlb			8	Idrijska skupina		100

Slika 8. Kronološka tablica istarske skupine željeznog doba

(preuzeto iz: Mihovilić 2013: 114)

Istraživanjem željeznodobnih nekropola u Nezakciju, Limskoj gradini i Picugima ustanovilo se da su se te nekropole počele koristiti od 12. - 11. st. pr. Kr., a istoimene gradine su se koristile i u rimsko vrijeme (Mihovilić 2013: 116).

Karakteristike faza razvoja kulture:

- Faza Ia i Ib (12. st. pr. Kr. do 10. st. pr. Kr.)

Ovo razdoblje obilježeno je dolaskom nositelja kulture polja sa žarama na istarski poluotok koji su se prilagodili i utjecali na kulturu i običaje domaćeg stanovništva. To se najbolje primjećuje u promjeni grobnog ritusa gdje incineracija potpuno prevladava. Isto

tako počinju se osnivati nove gradine na strateškim pozicijama. Kasnobrončanodobna tradicija vidljiva je kroz ostave (npr. Monte Maestà u Štinjanu) i polaganje oružja (nalazi sjekira) u ostave (El Baghdadi 2012: 32-33). Također, brončanodobni utjecaji vidljivi su kroz karakteristične posude oblika šalice ukrašene horizontalnim i/ili koncentričnim kanelurama na trbuhu te plastičnim bradavicama (Mihovilić 2013: 120). U nekropoli Limske gradine pronađena je igla tipa Fontanella Mantovana (paljevinski grob 19) koja ukazuje na kasnobrončanodobne utjecaje s Apeninskog poluotoka (Mihovilić 2013: 122). Dakle prisutni su kontakti s Italijom gdje se u vrijeme faze I stvara kultura Protovillanova (kasnije kultura Villanova) za koju, kroz arheološke nalaze, znamo da je značajno utjecala na kulturni izričaj Histra. To sve dovodi do stvaranja jedne nove kulturne grupe čiji su nositelji Histri (Mihovilić 2013: 116-118). Od karakterističnog nakita potrebno je izdvojiti brončane narukvice dvoslivnog ili C presjeka, spiralno prstenje od brončane žice, narebrene manžete, igle s tordiranim vratom, brončane gumbe i koštane i sojeničarske perle od staklene paste. Značajni su nalazi kratkog mača s trokutastom bazom drške i tri zakovice iz nekropole u Nezakciju, Beramu i Puli koji predstavljaju italske utjecaje (usporedba s istim tipom kratkog mača iz nekropole Povegliano i iz Peschiere - srednje brončano doba Italije). Također, ti su utjecaji vidljivi i kroz nalaze zmijolikih fibula (tip *serpeggiante*) i posebnog oblika žara slične onima u obliku koliba tzv. „*urne a capanna*“ (Mihovilić 2001: 62-64).

Slika 9. Kratki mač s trokutastom bazom i tri zakovice iz Pule

(preuzeto iz: Mihovilić 2013: 150)

➤ Faza IIa i IIb (9. i 8. st. pr. Kr.)

U ovoj fazi došlo je do kulturne revolucije u materijalnoj kulturi zajednice Histra. Naime, Histri se sve više izdvajaju od susjednih zajednica što se vidi kroz morfološke i estetske

promjene na priložima iz paljevinskih željeznodobnih grobova, ali i sve više komuniciraju s italiskim i grčkim zajednicama (El Baghdadi 2012: 34). Italiski (villanovski) utjecaji uočeni su kroz ornamentiranje na keramičkim posudama tipa „Wasserkrug“ koje na sebi često imaju karakterističan ukras meandra. Isto tako, prisutno je ukrašavanje metalnim listićima koje se u Italiji pojavljuje već u razdoblju protovillanovske kulture (Mihovilić 2013: 168). Na histarskim se nekropolama posude tipa *kothon* smatraju italiskim importima iz Picena i nađene su u Nezakciju, Picugima, Kaštelu kod Buja, Puli i Bermu. Također, italiskim importom smatraju se igle tipa Sirolo-Numana koje svoju paralelu imaju s nalazom igle s lokaliteta Sirolo na talijanskoj obali (Mihovilić 2013: 176).

Slika 10. Posude tipa *kothon* iz Picuga
(preuzeto iz: Mihovilić 2013: 172)

U 8. st. pr. Kr. događaju se učestale trgovačke razmjene i kontakti s Italijom što je vidljivo kroz prestižne predmete u grobovima poput skepra (žezlo), daunijskih žara s japijskim motivima, brončanih privjesaka u obliku češlja i drugo.

➤ Faza III (kraj 8. st. pr. Kr. - 7. st. pr. Kr.)

U ovoj se fazi nastavljaju utjecaji Etruščana, Picena i Daunije što se vidi kroz nalaze brončanih lepeza, fine daunijske keramike i metalnih situla (Girardi-Jurkić 2002: 15). Češći su utjecaji svetolucijske kulturne grupe što je uočeno na situlastim keramičkim posudama i šalicama s visokom trakastom ručkom (Mihovilić 2013: 210). Zanimljivi su

nalazi koštanog konjića i fibule s koštanim perlama iz Nezakcija (grob 12, zona I) koji svjedoče o intenzivnim kontaktima s južnoitalskim i srednjeitalskim prostorom u 7. st. pr. Kr. (Mihovilić 2010: 90-91).

➤ Faza IV (6. st. pr. Kr.)

U grobovima nekropola ove faze uočeni su elitni predmeti poput raskošno ukrašenih situla, daunijski krateri s životinjskim protomama, razne vrste fibula (npr. fibule oblika trige) i privjesci u obliku četveronožnih životinja. U 6. st. pr. Kr. dolazi do sve manje trgovačkih kontakta Histra s južnom Italijom i sve više kontakta s grčkim kolonijama Spina i Adria preko kojih su italiski i grčki predmeti putovali u Istru i Sloveniju (El Baghdadi 2012: 39). Isto tako, na histarskim nekropolama pronađeno je nekoliko keramičkih imitacija daunijskih kratera i imitacija situla što govori o tome kako su lokalni metalurzi i keramičari prihvatili nove ideje i prilagodili ih svojim oblicima.

Slika 11. Ulomci situle s prikazom pomorske bitke iz Nezakcija
(foto: Vera Jelenić)

➤ Faza V (5. st. pr. Kr.) i faza VI (4. st. pr. Kr. do 2. st. pr. Kr.)

Razdoblje 5. i 4. st. pr. Kr. obilježeno je ponajviše utjecajima iz grčkih radionica u Italiji što se vidi kroz nalaze atičkih posuda poput oinochoa i chousa u željeznodobnim

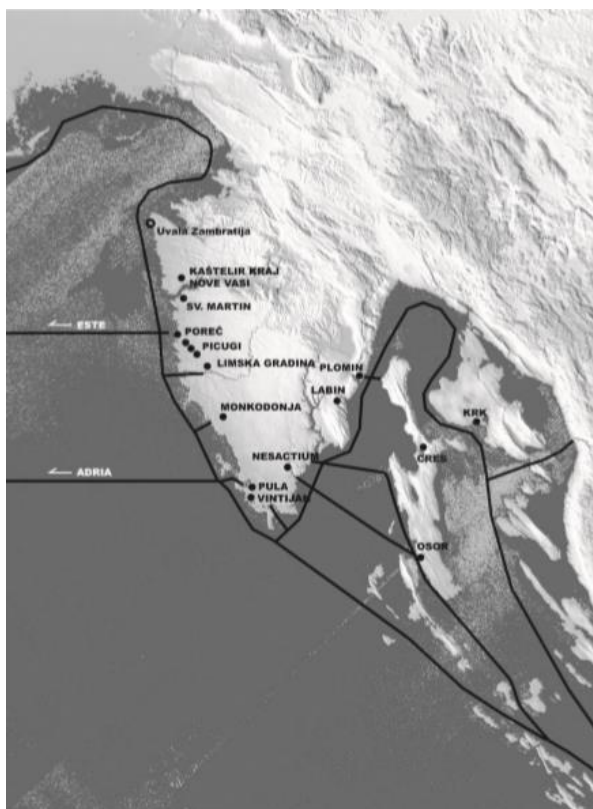
histarskim grobovima (npr. grobnica otkrivena 1981.godine u Nezakciju). U grobovima su prisutne bogato i detaljno ukrašene situle, a iz etrušćanskih radionica pristiže keramika tipa „*Alto Adriatico*“. Sve jači helenistički utjecaj vidljiv je kroz importiranu *Gnathia* keramiku (Mihovilić 2001: 103,107).

6. ISTRA U KOMUNIKACIJSKIM I TRGOVAČKIM OKVIRIMA

Trgovina i komunikacija među zajednicama u prapovijesti može se primarno iščitati iz materijalne kulture koju su ostavile za sobom. Najgušća koncentracija nekog nalaza materijalne kulture ukazuje na moguće mjesto proizvodnje (no nije uvijek tako), a distribucija različitih nalaza na temelju arheološke istraženosti daje informacije o pomorskim i kopnenim putevima kojima su se razmjene robe i znanja mogle odvijati (Mihelić 2006: 90). Uz trgovanje dobrima, ovdje je bitna i socijalna komponenta trgovaca i majstora koji su preuzimali nove ideje o tehnikama ukrašavanja ili izradi metalnih predmeta i primjenjivali ih u svojim lokalnim radionicama (Majnarić Pandžić 2006: 82). Iako se ne može sa sigurnošću arheološki potvrditi, pretpostavlja se postojanje agenata trgovine, osobe specijalizirane za trgovinu i izmjenu sirovina, prestižnih predmeta, bračnih partnera i znanja. Oni su bili zaduženi za poznavanje morskih ruta, običaja, kulture i jezika susjednih zajednica i za organizaciju i sigurnost cijelog putovanja i pretpostavlja se da su zato imali poseban društveni status (Majnarić Pandžić 2006: 82-83).

Istra je, zahvaljujući svojem geopolitičkom i geostrateškom položaju, još od kamenog doba ostvarivala intenzivne kontakte s okolnim zajednicama i zbog toga se, pogotovo u željeznom dobu, istaknula i izdvojila kao trgovačka i gospodarska makroregija u sjevernom Jadranu. U pomorskim putovanjima i trgovanjem keramikom i metalom, uz Istru, sudjelovale su i ostale željeznodobne zajednice istočne i zapadne jadranske obale (poput Liburna i Daorsa) čineći jadransku *koinè*, odnosno mrežu zajednica koje su stvorile svoju jedinstvenu materijalnu kulturu (Buršić-Matijašić 2012: 203). Ta jadranska *koinè* najviše je došla do izražaja krajem 7. st. pr. Kr. i u 6. st. pr. Kr. kada je počeo učestali uvoz apulijske keramike s geometrijskim ukrasom u željeznodobna trgovačka središta istočne jadranske obale- Istre i Dalmacije (Peroni 1976: 114-115). Prilikom ostvarivanja kulturne i trgovačke mreže komunikacija, bitan je bio položaj gradinskih naselja kao i luka. Naselja su se osnivala na uzvišenim pozicijama iznad dolina rijeka ili kanala poput Kaštelira pri Novoj Vasi ili Limske gradine iznad Limskog kanala koji je povezivao obalu s unutrašnjosti Istre, a važne luke na obalama (Peroni 1976: 208).

Starije željezno doba Istre okarakterizirano je importima iz Italije (Piceno, Etrurija, Apulija) koji su u najvećoj mjeri pronađeni u Nezakciju na istočnoj obali Istre.

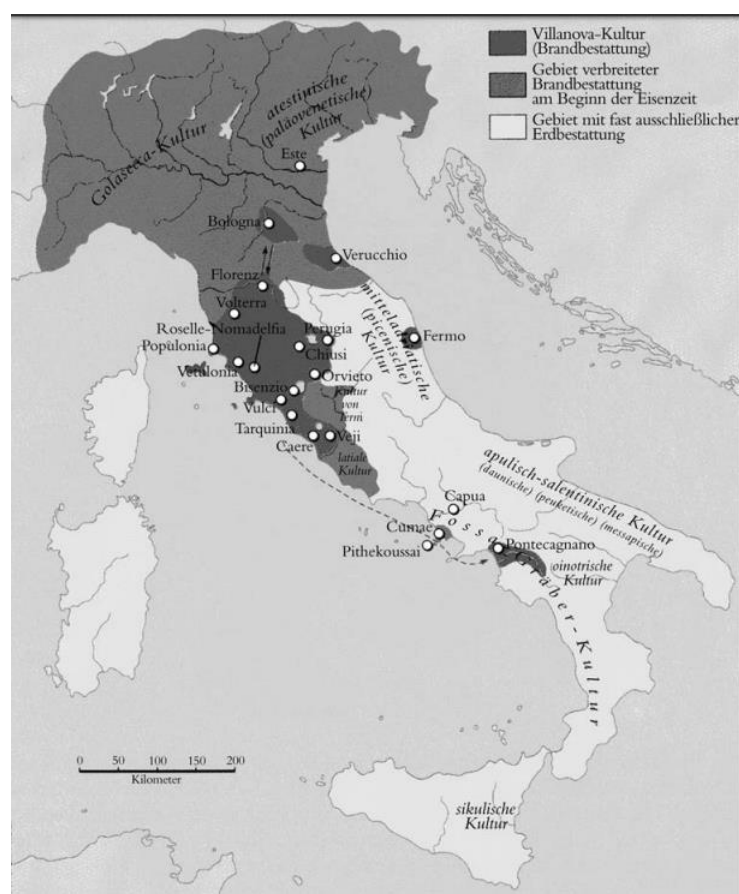
Slika 12. Pomorske i trgovačke prapovijesne veze istarskog poluotoka i susjednih područja

(izradila: mag. ing. arh. Mara Matijašić Paladin; preuzeto iz: Buršić-Matijašić 2012: 205)

6.1. Starije željezno doba u Italiji

Najstarija željeznodobna kulturna grupa u Italiji bila je kultura Villanova koja je obuhvaćala prostor sjeverne i središnje Italije i trajala je od 10. st. pr. Kr. pa do početka 8. st. pr. Kr. Iako je kronološki nasljedila kulturu Protovillanova, kulturni kontinuitet i nasljeđe nije dovoljno poznato jer su u 6. st. pr. Kr. Etrušćani iskorištavali villanovske grobove kao svoje grobove pa je situacija dosta nejasna. Tijekom 8. st. pr. Kr. došlo je do naglog kulturnog i društvenog procvata villanovske zajednice što je vidljivo kroz bogate grobne priloge u muškim i ženskim grobovima. Tu su bitnu ulogu odigrali i

grčki kolonisti u Kampaniji (Brown, A. C. 1980: 17, 21). Egzotične predmete i moć posebno su cijenili stanovnici Etrurije, smješteni na području između rijeke Arno i Tiber. U Etruriji su se svojom trgovačkom i ekonomskom moći isticala središta poput Vulcija i Tarkvinije (Brown, A. C. 1980: 32). Ti snažni trgovački utjecaji vidljivi su i na nekropolama Histra gdje su pronađeni lijepi etruščanski predmeti poput lepeza ili brončanih posuda koji ukazuju na aristokratsko i imućno italjsko društvo. Isto tako, Etrurija je bilo područje bogato rudama što je privlačilo susjedne zajednice. Naime, na regionalnoj i međunarodnoj razini te su se željeznodobne zajednice morale povezivati i ostvarivati uspješne kontakte kako bi unaprijedile vlastitu kulturu i gospodarstvo.

Slika 13. Italske zajednice starijeg željeznog doba
(preuzeto iz: Amann 2005: 17)

Ništa manje utjecajna nije bila picenska kultura koja svoj početak ima u 9. st. pr. Kr, a koja je po D. Lollini podijeljena na sedam faza. Geografski gledano, ova je kultura svoj početak imala u središnjoj Italiji u regiji Marche/Marke (Colonna 1999: 55). Područje Picena bilo je važna točka u mreži komunikacijskih puteva između talijanske obale, Istre i Slovenije. Naime, u histarskim kao i slovenskim grobovima pronađene su karakteristične posude s motivom trapeza koje se vežu uz radionice u Picenu, a ne samo za Dauniju. Moguće da je u Picenu postojala ciljana serijska proizvodnja ovakvih posuda za izvoz prema sjevernom Jadranu i Histrima (Glogović 1979: 74). U 6. st. pr. Kr., kada su trgovačke veze između Italije i Istre najintenzivnije, ističe se regija Veneto (Este kultura), koja je zbog svojeg povoljnog geografskog položaja, služila kao trgovački posrednik između Italije, Istre, Slovenije, jugoistočnih Alpi i srednje Europe (Colonna 1999: 161).

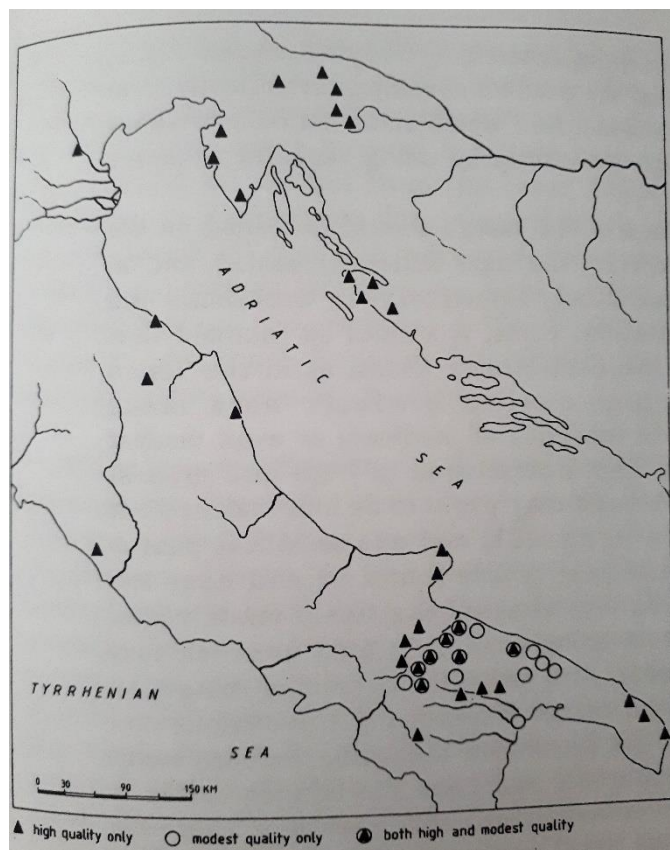
6.2. Veza Apulije i Istre – daunijski keramički stilovi i distribucija

Jedan od najznačajnijih dokaza intenzivne trgovine od 8. st. pr. Kr. do 5. st. pr. Kr. između histarskih i talijanskih željeznodobnih zajednica su nalazi apulijske keramike u histarskim grobovima. Apulija je, još od bronzanog doba, bila snažna trgovačka italska regija, a od starijeg željeznog doba izvoz apulijske, geometrijski slikane, keramike prema Istri dostigao je svoj vrhunac (Brown, A. C. 1980: 29). Mayer izdvaja tri lokalne keramičke grupe u regiji Apuliji u vrijeme 8.- 7. st. pr. Kr., a to su: daunijska (sjeverni dio regije), mesapijska (središnji dio regije) i peucetska (južni dio regije). De Juliis je u svojem djelu „*Ceramica geometrica della Daunia*“⁴ opisao razvoj daunijske keramike od početka proizvodnje na kraju bronzanog doba, njezine transformacije tijekom željeznog doba i kraj proizvodnje oko 3. st. pr. Kr. (Yntema 1990: 219). Yntema je izdvojio dva regionalna daunijska stila u sjevernoj Apuliji: sjevernodaunijski stil ili Tavoliere geometrijski stil i južnodaunijski stil ili Ofanto geometrijski stil. Međutim, prilikom opisivanja početka razvoja ovih stilova, Yntema ih, zbog manjka arheoloških nalaza, navodi pod zajedničkim imenima: daunijski srednjogeometrijski i kasnogeometrijski stil. Keramički nalazi srednjogeometrijskog daunijskog stila jako su oskudni (Yntema 1990:

⁴ Prijevod na hrvatski: *Daunijska geometrijska keramika*

220). Zanimljiv je nalaz daunijskog kratera sa „Z“ motivom iz Nezakcija iz groba 1, zone IV. On predstavlja najraniji italjski import u Istri (9./8. st. pr. Kr.) koji je pronađen, geografski gledano, daleko od središta proizvodnje keramike srednjegeometrijskog daunijskog stila što govori o trgovini na duže relacije koja se odvijala pomorskim putevima. Upravo zbog ovakvih nalaza i sličnosti u ukrašavanju, Yntema je zaključio da je prostor *Caput Adriae* bio u komunikaciji sa sjevernom Apulijom prije kraja 8. st. pr. Kr. (Yntema 1990: 225). Daunijski kasnogeometrijski stil razvio se u 8. st. pr. Kr. i keramika tog stila pronađena je i istarskim lokalitetima poput Nezakcija i Berma u Istri i Nina u Dalmaciji. Važno je naglasiti da je kasnogeometrijski stil imao međunarodni kulturni odjek i da je u vrijeme 8. st. pr. Kr. sjeverna Apulija ostvarivala intenzivne kontakte s područjem Slovenije, Istre i Dalmacije, a ne samo s regijama Kampanije, Bradana i Picena (Yntema 1990: 231).

Opisujući 7. st. pr. Kr. u Apuliji, Yntema zaključuje da je daunijski kasnogeometrijski stil prethodnik južnodaunijskog (Ofanto) i sjevernodaunijskog (Tavoliere) subgeometrijskog stila koje je podijelio u stupanj I i II (Yntema 1990: 234). Karakteristike južnodaunijskog subgeometrijskog stila I (7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr.) su nove ukrasne geometrijske sheme (rombovi, kružnice, trokuti između horizontalnih traka), plastične aplikacije na keramici i široka distribucija po Jadranu, dok stil II a i b (sredina 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.) karakterizira upotreba bikromije i opadanje međunarodne distribucije keramike, čemu uzrok mogu biti nesigurna vremena i dolazak Grka na sjeverni Jadran u 6. st. pr. Kr. (Yntema 1990: 242, 249). Keramika sjevernodaunijskog subgeometrijskog stila I i II nije bila raširena izvan granica Italije već se zadržala na lokalnoj razini distribucije. Mayer i De Juliis su se pozabavili temom daunijskih keramičarskih radionica u Italiji u vrijeme željeznog doba. Analizirali su i uspoređivali željeznodobne keramičke nalaze lokalnih i importiranih daunijskih posuda na regionalnoj i međunarodnoj razini kako bi dobili jasniju sliku ishodišnih radionica i trgovačkih i komunikacijskih veza italjskih zajednica s ostalim zajednicama (Glogović 1979: 72). Mayer tvrdi da su Canosa i Ruvo bile glavne daunijske radionice, a De Juliis, uz Canosu, spominje i Ordonu i Ascoli-Satriano kao radionice iz kojih se često izvozila daunijska keramika (Glogović 1979: 72, 73). Iako su apulijski keramičari njegovali svoj stil ukrašavanja keramike, uočeno je da su često kopirali grčke načine i prije kolonizacije Italije od strane Grka (Brown A. C. 1980: 29).

Slika 14. Rasprostranjenost keramike sjevernodaunijskog geometrijskog stila I u Italiji, Sloveniji, Istri i Dalmaciji

(preuzeto iz: Yntema 1990: 242)

U grobovima istarskih nekropola nađena je isključivo daunijska keramika koja je specifična svojim oblikom i ukrasom. Karakterističan tip daunijskih posuda u razdoblju 9./8. st. pr. Kr. je kuglasta posuda s izvučenim obodom i s dvije visoke prstenaste ručke i male šalice i vrčevi koji su ukrašeni mat crnom ili smeđom bojom. Uz učestali ukrasni motiv *a tenda*⁵, na posudama se često javlja motiv ravnih linija (cik cak, deblja i tanja linija i dr.) i takva se keramika naziva japigijskom (Glogović 1979: 67). Naime, kontakt Istre s Daunijom ostvario se već u 9.st.pr.Kr. čemu svjedoče nalazi specifičnih japigijskih kuglastih posuda u nekropolama Picugi i Nezakcij. Takva je keramika, prema J.Szombathyu, označila početak i razvoj željeznog doba Apulije (Batović 1986/1987: 21). Zatim, na istarskim nekropolama česti su nalazi kratera/ sphageiona i askosa koji svjedoče

⁵ Tzv. „ceramica a tenda“ razvila se iz južnoitalskog ranogeometrijskog stila početkom 8. st. pr. Kr., a prepoznatljiva je po specifičnom ukrasnom motivu šatora (Yntema 1990: 112, 115).

o vrhuncu razvoja apulijske keramike odnosno geometrijske keramike u 7.st.pr.Kr. U ovom se razdoblju javlja monokromni stil posuda, a kasnije dolazi i bikromnost. Ukrasni motivi su rombovi, kvadrati, trokuti, kružnice i zoomorfne aplikacije na posudama (Glogović 1979: 68). O.H.Frey je tvrdio da se apulska keramika širila iz područja Apulije odnosno srednje Italije na istočnu jadransku obalu, prema istarskom poluotoku i liburnskim naseljima i onda dalje u Sloveniju točnije u Belu Krajinu. Batović se složio s njegovom tvrdnjom (Kučar 1979: 116). Istra je imala posredničku ulogu u razmjeni daunijske keramike kasnogeometrijskog stila na prostor Slovenije odnosno Dolenjske čemu svjedoče najstariji nalazi kratera iz Podzemlja i Reve kod Dobrniča (Cestnik 2009: 31, 32).

Pojava vrijednih, luksuznih italjskih predmeta u histarskim grobovima veže se uz 8.st.pr.Kr. Najviše je daunijske geometrijski oslikane keramike nađeno u grobovima Nezakcija npr. grobovi I/1, IV/1, V/12, VI/16, dok predmeti iz groba I/12 poput daunijskih kratera, lepeza, setova za gozbe i figuralno ukrašenih situla ukazuju na moć i elitni, društveni status koji su stanovnici Nezakcija zadržali u jadranskom trgovačkom krugu kroz duži period. Takva elitna društvena organizacija opstala je sve do rimske prevlasti čemu svjedoči bogatstvo arheoloških nalaza iz grobnice otkrivene 1981.g. u Nezakciju (Mihovilić 2000: 107, 108). Također se može zaključiti kako je Nezakcij, gospodarski i trgovački gledano, jedan od najvažnijih histarskih središta iz kojeg su se prestižna dobra dalje prenosila dublje na kopno, do dolenjskog i svetolucijskog kulturnog kruga. Svoju materijalnu, duhovnu i trgovačku moć Nezakcij je iskazao i kamenom skulpturom koja se datira u vrijeme 7. i 6.st.pr.Kr odnosno u vrijeme najintenzivnijih kontakata (Mihovilić 2013: 330).

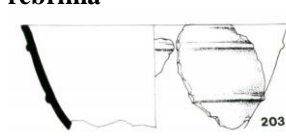

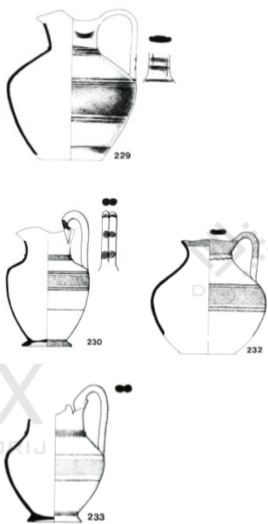
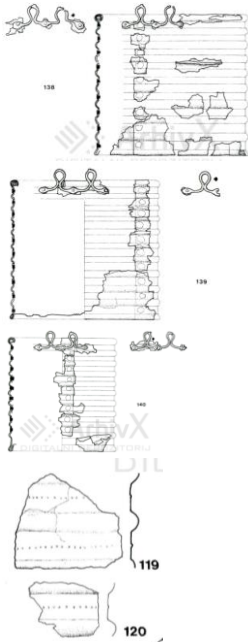
Slika 15. Primjeri importiranih daunijskih kratera iz Nezakcija iz groba 12, zone I
(izvor: *Arheološki muzej Istre*, Pula)

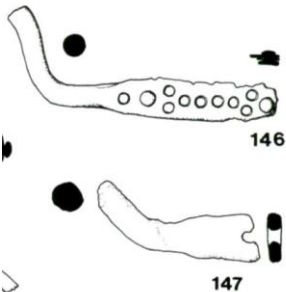

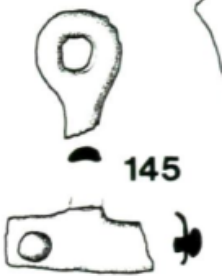
Često se spominje uloga Liburna u jadranskoj trgovačkoj mreži jer se pretpostavlja da su oni u 8. st. pr. Kr. imali prevlast i kontrolu u Jadranu (nad Dalmacijom i Picenom) i zato su mogli regulirati i izvoz apulijske keramike. Njihova prevlast i kontrola se, dolaskom Grka, postepeno smanjivala, da bi u 6. st. pr. Kr. i potpuno nestala što je uočeno kroz nalaze iz željeznodobnih histarskih nekropola gdje prevladavaju etruščanski i grčki proizvodi (Batović 1972: 1). U 6. st. pr. Kr. apulijski importi gube na trgovačkoj važnosti, a jačaju grčka središta Spina i Adria na rijeci Po. Ta su središta imala posredničku ulogu u prijenosu robe i znanja između italjskih i histarskih zajednica, pogotovo u 5. st. pr. Kr. (El Baghdadi 2012: 39).

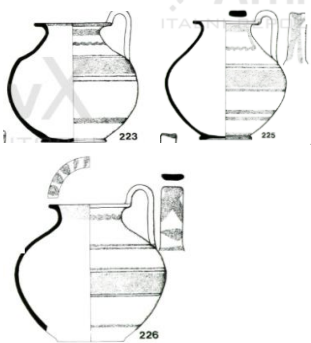

7. ITALSKI IMPORTIRANI MATERIJAL NA HISTARSKIM NEKROPOLAMA

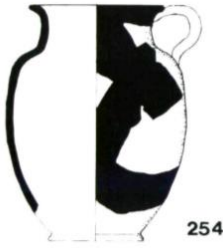
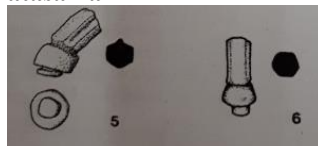

Lokalitet	Kontekst	7.1. Keramika	7.2. Metal	7.3. Koštani predmet
NEZAKLIJ	Zona IV, grob 1	<p><u>Opis nalaza:</u> srednjegometrijski daunijski krater loptastog oblika</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> De Juliis: 9.- 8. st. pr. Kr.; Yntema: 775.-700. g. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> paralele prema načinu ukrašavanja: Salento srednjogometrijski stil i Bradano kasnogometrijski stil <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 76, 174 Yntema 1990: 221, 225 <u>Napomena:</u> jedan od najranijih italskih importa u Istri; u posudi je nađena neodređena brončana igla</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> brončana situla- 3 dijela plašta horizontalno i vertikalno spojena zakovicama</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 88) <u>Datacija:</u> sredina 7. st. pr. Kr.- sredina 6. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este Franchini <u>Literatura:</u> Mihovilić, 2000: 186 Peroni et al., 1975: 132 <u>Napomena:</u> u njoj nađene željezna igla i fibula neodređenog tipa</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> žara „a“-bikonična posuda s uskim dnom, koničnom nogom, ljevkastim ušćem i tri ručke s čepolikim krajem na ramenu</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> De Juliis: 9.-8. st. pr. Kr.; Yntema: kraj 8. st. pr. Kr.-sredina 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> bikonična žara bez jakog prijelaza s trbuha na vrat- Este, grob 39, Casa di Ricovero 145 i 153</p>		

		<p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 74 Mihovilić 2013: 182, 184 <u>Napomena:</u> datacija je napravljena prema okruglim pločicama na ručkama daunijske keramike</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> bikonična posuda s ravnim dnom, suženim vratom i izvijenim ušćem</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 331) <u>Datacija:</u> prva polovica 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> žara iz Padove, via S. Massimo, Studio Teologico S. Antonio- grob 11 <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 88, 174 <u>Napomena:</u> /</p>		
	Grobница iz 1981.godine	<p><u>Opis nalaza:</u> konična zdjela ukrašena horizontalnim rebrima</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 82) <u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr. (prema materijalu iz Padove) <u>Italska paralela:</u> grobovi iz Padove, nađeni slični oblici ukrašeni brončanim čavličima (<i>Tomba dei vasi borchiat</i>) <u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 26, 39 <u>Napomena:</u> porijeklo iz područja Veneta</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> fragmentirana brončana situla s prikazom pomorske bitke (vojnici, veslači) i scena pranja i lova</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 19) <u>Datacija:</u> oko 500. g. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> po prikazima oranja na situli: Bologna- Certosa, Sanzeno, Montebelluno, Vulci <u>Literatura:</u> Mihovilić 1992: 67 Mihovilić 1996: 19, 45, 46, 47, 48 <u>Napomena:</u> /</p>	

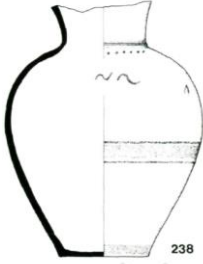
		<p>Opis nalaza: oinochoa s profiliranim rubom trolisnog ušća</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 85) Datacija: 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr. Italska paralela: brončana oinochoa rodijskog tipa iz Pitino di S. Severino i Numana te grobovi iz Ordone Literatura: Mihovilić 1996: 42 Napomena: oponašanje grčkih posuda; grupa „nuovi vasi“ po De Juliisu</p>	<p>Opis nalaza: pojasna ploča</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 17) Datacija: 6. st. pr. Kr.? Italska paralela: ukras se može usporediti s ukrasima na kacigama iz Oppeana i rijeke Po kod Cremona; ušice od krpanja slične kukicama na pektoralu- grob 23, Este- Casa di Ricovero Literatura: Mihovilić 1996: 53 Napomena: /</p>	
		<p>Opis nalaza: skupina oinochoa</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 85) Datacija: 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr. Italska paralela: grobovi 51 i 53 iz Ordone Literatura: Mihovilić, 1996: 42 Napomena: /</p>	<p>Opis nalaza: tri horizontalno narebrene brončane ciste i 2 ulomka ciste ukrašene nizovima točkica</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 77, 78, 79) Datacija: 6.st.pr.Kr. Italska paralela: stariji tip Novilara (razvoj) Literatura: /</p>	

			Mihovilić 1996: 49, 50 <u>Napomena:</u> tip D1 po Stejnquistu; moguće da nije italjski import zbog širokog područja distribucije	
		<p><u>Opis nalaza:</u> vrčevi (oinochoe) s visokim kljunom- bucchero keramika</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 260)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Numana (grob 22), po kljunu: brončana <i>Plumpekanne</i> iz groba 15, San Martino in Gattara; grob 121 iz Termoli (Porticone); Alfedena, Pozzilli (Molise)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 41</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> dijelovi brončanih ručki okruglog presjeka sa dijelom trakastog kraka</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 80)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> ručke vjerojatno bolonjskog porijekla</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić, 1996: 23,50</p> <p><u>Napomena:</u> pojava najčešće uz privjesak sa sidrolim nastavkom</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> zdepasta oinochoe krpana olovnim spojkama</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 29)</p> <p><u>Datacija:</u> 550/524-475/450. g. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> paralele s posudama subgeometrijske faze IIA regije Ofanto; slična vrču iz Siponta</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 27, 41 Mihovilić 2001: 103</p> <p><u>Napomena:</u> južnoitalski daunijski import, tip 27</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci ataša cisti</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić, 1996: 80)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> iz starijeg tipa Novilara</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 50</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	

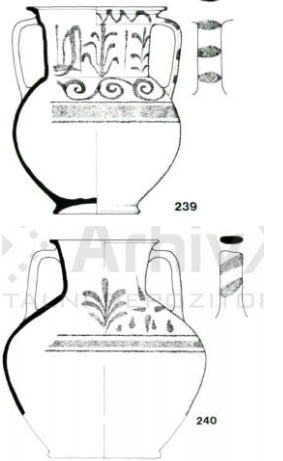
		<p>Opis nalaza: Vrš tipa olpa, oker boje oslikan crvenim i crnim mat trakama</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: kraj 5. st. pr. Kr.-početak 4. st. pr. Kr. Italska paralela: grobovi X, 105, 106 i 107 iz Ordone Literatura: Mihovilić 1996: 27, 42 Napomena: /</p>	<p>Opis nalaza: dio male bronzane Certosa fibule</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: druga polovica 6. st. pr. Kr.-sredina 5. st. pr. Kr. Italske paralele: Bologna, Marzabotto Literatura: Teržan 1976: 341 Mihovilić 1996: 51, 52 Napomena: /</p>	
		<p>Opis nalaza: olpa sa visokim konkavnim ušćem</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: kraj 5. st. pr. Kr.-početak 4. st. pr. Kr. Italska paralela: slična olpama iz grobova u Ordoni (LI i XLI), Pisciolu (br.18) i Ascoli (br.22) Literatura: Mihovilić 1996: 42 Napomena: /</p>	<p>Opis nalaza: ulomci bronzane situle</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr. Italska paralela: sličnosti situlama iz Este, fondo Capodaglio, grob 31 Literatura: Mihovilić, 1996: 21, 49 Napomena: /</p>	
		<p>Opis nalaza: skupina olpi sa izvijenim ušćem i horizontalnim rubom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 85)</p>	<p>Opis nalaza: ulomak trakaste ručke</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: 5. st. pr. Kr. Italska paralela: S.Polo, Campo Serviola (Reggio Emilia) Literatura: Mihovilić 1996: 51 Napomena: tip C</p>	

		<p><u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grob 24 iz Ruvo (tip 1), Ortona (grob LX, 90,91 i 92 i 122)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 42</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> Vrč premazan crnim firnisom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 87)</p> <p><u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grob XLI iz Ordone, grob 18 iz Pisciole i grob 29 iz Cancellara</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 31, 43</p> <p><u>Napomena:</u> u kombinaciji sa vrčevima grupe „nuovi vasi“, kylixom i loncem (impasto tehnika) sa trakom oko ruba uvijenog ušća</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> dijelovi ručki stamnosa s okomitim atašama</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2007: 615)</p> <p><u>Datacija:</u> kasno 5. st. pr. Kr.. i cijelo 4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> takav <i>stamnos</i> spada u grupu San Ginesio- radionice u Vulciju; Piceno, srednja Italija</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2007: 617</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> Kylix premazan crnim firnisom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 30)</p> <p><u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grob XX i LX (Ortona), grob 1 iz nekropole Asilo i S. Polo-Campo Servirolo</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 43</p> <p><u>Napomena:</u> dio garniture za piće</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> prstenasti privjesak sa sidrololikim nastavkom</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> čest na području Este i Golasecca kulture- Este Benvenuti grob 277, Este Ricovero grob 236, Caviglio, grob 5</p> <p><u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 57, 62, 229</p>	

			Mihovilić 1996: 18, 54 <u>Napomena:</u> /	
		<p>Opis nalaza: sivi ovalni vrč sa visokom ručkom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 33)</p> <p>Datacija: 4. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: prema De Juliisu oblikom blizak tipu 19 (vrčevi s kosim ušćem)</p> <p>Literatura: Mihovilić 1996: 31,41</p> <p>Napomena: /</p>	<p>Opis nalaza: ulomci brončane situle</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 76)</p> <p>Datacija: 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: situle iz Este, fondo Capodaglio, grob 31</p> <p>Literatura: Mihovilić 1996: 21, 49</p> <p>Napomena:/</p>	
		<p>Opis nalaza: Skyphos ukrašen crnim firnisom, motivom slikanog bršljana po sredini i valovnicom uz rub ušća</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p>Datacija: 4. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: prema ukrasu paralele na arkadnim kraterima- kelebama iz Apulije (muzej u Bologni)</p> <p>Literatura: Mihovilić 1996: 43</p> <p>Napomena: /</p>	<p>Opis nalaza: konični poklopac situle</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 21)</p> <p>Datacija: 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: Este-Ricovero grob 232, 233</p> <p>Literatura: Peroni et al. 1975: 73 Mihovilić 1996: 49</p> <p>Napomena: po motivu točke u sredini i tri koncentrične kružnice sliči situli iz Este</p>	
		<p>Opis nalaza: atički crvenofiguralni chousi</p>		

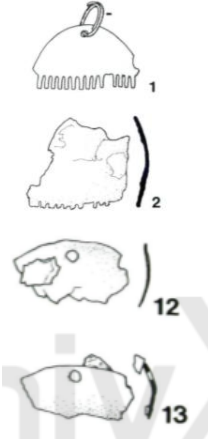
		 <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 31)</p> <p><u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> sličnost sa crvenofiguralnim posudama u grobovima Picena</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić, 1996: 44</p> <p><u>Napomena:</u> karakteristični stilizirani biljni motivi</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> oinochoa ukrašena oslikanim crvenim trakama, nesačuvana ručka i rub ušća</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 86)</p> <p><u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> prema obliku i načinu slikanja slične vrčevima u grobovima Picena</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 44</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> Oinochoa- tip Alto Adriatico</p>		

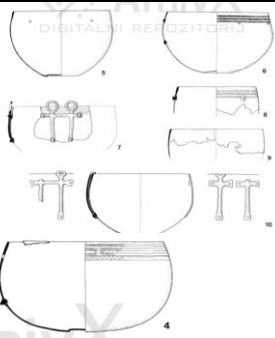

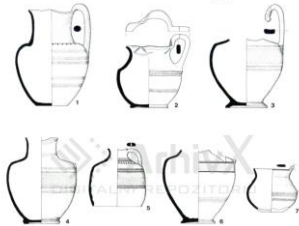
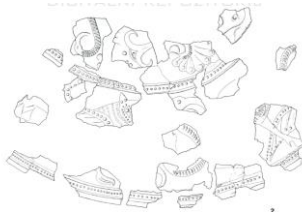
		 <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 32) <u>Datacija:</u> kraj 4. st. pr. Kr.-početak 3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> nekropole Numana i Camerano <u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 32, 44 <u>Napomena:</u> karakterističan prikaz ženskog profila(nalaz u zoni I grob 6 u Nezakciju)</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> olpa- tip Alto Adriatico</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 32) <u>Datacija:</u> kraj 4. st. pr. Kr.-početak 3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> radionice Spine <u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 32, 44 <u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> skyphos- tip Alto Adriatico</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 32) <u>Datacija:</u> kraj 4. st. pr. Kr.-početak 3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> radionice Spine <u>Literatura:</u></p>		

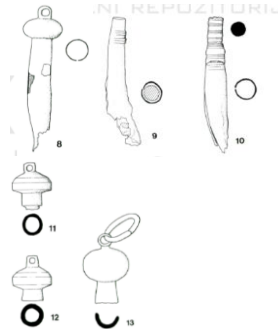
		Mihovilić 1996: 32, 44 <u>Napomena:</u>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> amforica- tip Alto Adriatico</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 32)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 4. st. pr. Kr.- početak 3. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> radionice Spine</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 32, 44</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> stamnoidna posuda- tip Alto Adriatico</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 33)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 4. st. pr. Kr.- početak 3. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> radionice Spine</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 33, 44</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> amfora fine izrade sa slikanom valovnicom + veća amfora</p> 		

		<p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 33,86)</p> <p><u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.-3. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> etruščanske radionice, radionice Volterre (kelebe- u grobu Benacci 945 u Bologni)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 44)</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
		<p>Opis nalaza: žara oblika lonca s uvijenim ušćem, obrubljen širokom trakom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1996: 81)</p> <p><u>Datacija:</u> druga polovica 5. st. pr. Kr.- sredina 4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italske paralele:</u> područje Oenotrije- Potenza (Cancellara- Serra del Carpino, Oppido Lucano, Melfi-Piscolo), Ortona</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1996: 40 Mihovilić 2001: 106</p> <p><u>Napomena:</u> čest prilog u grobovima uz garniture za piće- upitno da li je import!</p>		
	Zona VI, grob 16	<p>Opis nalaza: žara tipa „kothon“ (spljošten loptasti oblik s uvijenim rubom ušća, prstenastim dnom i horizontalnom ručkom)</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 62)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> uvoz iz Picenuma (po Batoviću), sličnost s talijanskim nalazima po ručki</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 62, 63</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		

	Zona I, grob 1	<p><u>Opis nalaza:</u> daunijski srednje geometrijski krater kuglastog tijela sa širokim otvorom i koso izvučenim ustima, bojanje crnom bojom</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> 9.- 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija, Salento <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 59, 69 Mihovilić 2001: 76 <u>Napomena:</u> motiv cik-cak i rombovi</p>		
	Zona I, grob 11	<p><u>Opis nalaza:</u> daunijski srednje geometrijski krater okruglog tijela s izvučenim ustima i visoko postavljenim prstenastim ručkama</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> 9.- 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija, Salento <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 60 Mihovilić 2001: 76 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Zona I, grob 12	<p><u>Opis nalaza:</u> japigijski geometrijski krater okruglog tijela s izvučenim rubom i polukružnim ručkama</p>	<u>Opis nalaza:</u> brončani sceptar/ključ	

		 <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: 9.- 8. st. pr. Kr. Italska paralela: Daunija, Salento; oblikom slična villanovskom tipu bikonične žare Literatura: Glogović 1979: 60 Mihovilić 2001: 77 Napomena: motiv linija, cik cak i dvostruke zastavice</p>	 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 192) Datacija: 8. st. pr. Kr. Italska paralela: grob 777 iz Bologne- S.Vitale, grob 122 iz Este- Villa Benvenuti Literatura: Mihovilić 1999-2000: 21,23 Napomena: nađen kalup za izradu u Montagnane- Borgo S.Zeno (radionica)</p>	
		<p>Opis nalaza: daunijski krater s roгатom protomom</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: između 550.-450. g. pr. Kr. Italska paralela: Daunija, Salapija, Melfi, Canosa Literatura: Glogović 1979: 71, 73 Mihovilić 2001: 96 Napomena: poseban tip kratera- <i>sphageion</i></p>	<p>Opis nalaza: brončani privjesci (dijelovi) oblika češlja</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 321) Datacija: 8. st. pr. Kr. Italska paralela: Piceno- Pianella di Genga, ostava Fratessina, Padova Literatura: Mihovilić 2001: 81,82 Napomena: vežu se uz ženske grobove i tkanje</p>	
		<p>Opis nalaza: kuglasti krater sa široko koso položenim otvorom i parom horizontalnih ručki okruglog presjeka</p>	<p>Opis nalaza: brončani kotlići s križnim atašama</p>	

		 <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> sredina 6. st. pr. Kr. – sredina 5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 61, 73 Mihovilić 2001: 151 <u>Napomena:</u> obilno korištena crvena boja</p>	 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 317) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Veneto, Padova („<i>Tomba dei vasi borchiat</i>“) <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 85 <u>Napomena:</u> Merhartova grupa C</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> loptasti vrč s ravnim dnom, koničnim vratom i širokim kosim ušćem</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> treća četvrtina 6. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob u Ordoni <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 73 Mihovilić 2001: 152 <u>Napomena:</u> /</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> brončana fibula s koštanim perlama</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 91) <u>Datacija:</u> druga četvrtina 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Estegrobovi Casa di Ricovero 149, 155, 234, 235, I (1962) i Golasecca <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 90,91 Cestnik 2009: 30 <u>Napomena:</u> /</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> koštani konjić</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2014: 222) <u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Tomba Bernardini (?) <u>Literatura:</u> Teržan 2007: 50 Mihovilić 2013: 222 <u>Napomena:</u> /</p>
		<p><u>Opis nalaza:</u> skupina daunijskih oinochoa-grupa „nuovi vasi“</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 309)</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci velikog brončanog poklopca situle, ukrašen starijim estenskim situlskim stilom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 312)</p>	

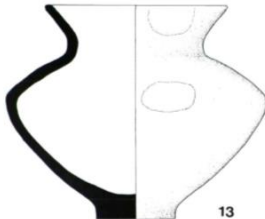

		<p><u>Datacija:</u> kraj 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grobovi u Ordoni</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 104</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	<p><u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> po motivima (grifoni, ptice, biljke) blisko situli Benvenuti</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 92</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> fragment brončane lepeze lijevane u jednodijelnom kalupu</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.-početak 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> prikaz u grobnici Cardarelli (Tarquinija); Verucchiogrob 89 (etrusčka radionica)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280 Mihovilić 2001: 83, 84</p> <p><u>Napomena:</u></p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> brončani dijelovi lepeze (ručka, lim, zaključak lepeze)</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 322)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.-početak 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> prikaz u grobnici Cardarelli (Tarquinija); Verucchiogrob 89 (etrusčka radionica)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280 Mihovilić 2001: 83, 166</p>	

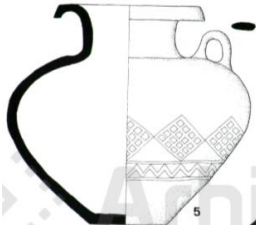
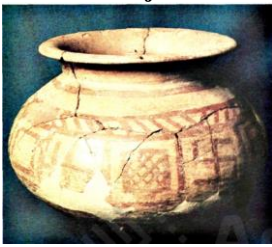
			Napomena: /	
			<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak brončane situle s prikazom scene lova</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 312)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> sličnost izrade sa situlom iz Providence; prikaz vepra sličan s onim na situli Certosa iz Bologne</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 99, 100</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci situla s prikazom letećih ptica</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 311, 314)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> ukrasni stil Este III</p>	

			<p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 101 <u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci situle s prikazom rogatih životinja</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 311, 314) <u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> ukrasni stil Este III <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 101 <u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> brončani kotačić (dio fibule oblika trige)</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 321) <u>Datacija:</u> sredina 6. st. pr. Kr.-sredina 5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Veneto, Trentino (razvoj fibule) <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 236 <u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak brončane posude ukrašene graviranjem</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 103)</p>	

			<p>Datacija: 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: etrušćanske radionice</p> <p>Literatura: Mihovilić 2001: 103</p> <p>Napomena: prikazi biljnog vijenca, gole žene i muškarca s kopljem</p>	
			<p>Opis nalaza: fragmentirana brončane ciste ukrašene horizontalnim rebrima alterniranim s nizovima točkica</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 317)</p> <p>Datacija: 6. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: razvoj iz starijeg tipa Novilara?</p> <p>Literatura: Mihovilić 2001: 159</p> <p>Napomena: moguće da nije italski import zbog širokog područja distribucije</p>	
			<p>Opis nalaza: ulomci brončanih limova s prikazom bradate muške glave i njuške zvjeri s izvučenim jezikom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001:314)</p> <p>Datacija: 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: etrušćanske radionice</p> <p>Literatura: Mihovilić, 2001: 103, 156</p> <p>Napomena:/</p>	
			<p>Opis nalaza: košarasti privjesak</p>	

			 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 320) <u>Datacija:</u> druga polovica 5. st. pr. Kr.-početak 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este, grob Capodaglio 38 <u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 58, 63 Kučar 1979: 121 Mihovilić 2001: 105 <u>Napomena:</u> stupanj III D2 estenskih nekropola (Peroni)</p>	
	Zona I, grob 15, 16 i 17	<p><u>Opis nalaza:</u> daunijski srednjegeometrijski/japigijski geometrijski krater s izvučenim ustima i malim obodom</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> 9.-8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija, Salento <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 62 Mihovilić 2001: 77 <u>Napomena:</u> /</p>		
	Zona V, grob 12	<p><u>Opis nalaza:</u> loptasti krater s malim ravnim dnom, suženim vratom i širokim ljevkastim ušćem</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p>		

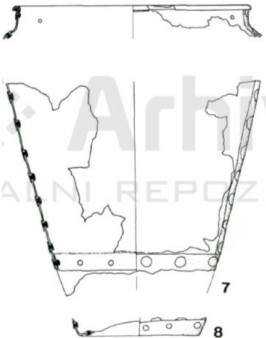

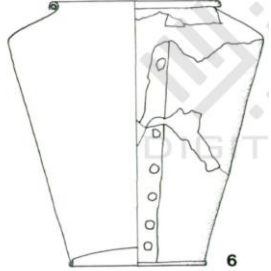
		<p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 69 Mihovilić 2001: 183 <u>Napomena:</u> /</p>		
	Zona V, grob 12	<p><u>Opis nalaza:</u> krater loptastog oblika s ravnim dnom, suženim vratom i širokim ljevkastim ušćem</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija, Salento <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 64, 69 Mihovilić 2001: 183 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Zona VI, grob 34	<p><u>Opis nalaza:</u> Bikonična posuda na niskoj nozi sa suženim vratom i visokim ljevkastim ušćem; nesačuvane 3 aplicirane ručke</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 349) <u>Datacija:</u> De Juliis: 9.-8. st. pr. Kr.; Yntema: kraj 8. st. pr. Kr.- sredina 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> bikonična žara bez jakog prijelaza s trbuha na vrat- Este, grob 39, Casa di Ricovero 145 i 153 <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 74 Mihovilić 2013: 182, 184 <u>Napomena:</u> datacija je napravljena prema okruglim</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> peterokutni brončani privjesak oblika češlja</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 80) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Piceno-Pianella di Genga, ostava Fratessina, Padova <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 81, 82 Mihovilić 2013: 206 <u>Napomena:</u> vezani uz ženski ukop i tkanje</p>	

		<p>pločicama na ručkama daunijske keramike</p>		
	<p>Zona I, grobovi 18, 19, 20</p>	<p>Opis nalaza: Crno polirana trbušasta posuda-NISAM SIGURNA- HISTRI I ETRUŠČANI-DOMAĆI PROIZVOD?</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 327)</p> <p>Datacija: 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: po tehnici ukrašavanja metalnim listićima- dvojni ukop (nekropola Ardea- Campo del Fico), grob 19 iz nekropole Fossa, posuda iz Montagnane, nekropole Este i Padova</p> <p>Literatura: Mihovilić 2013: 166, 168</p> <p>Napomena: negativ ukrasa izveden apliciranjem metalnih listića</p>		
		<p>Opis nalaza: trbušasta posuda s uskim ravnim dnom, suženim ljevkastim vratom i izvijenim ušćem</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1988: 40)</p> <p>Datacija: druga polovica 8. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: južnoetrusčanska radionica</p> <p>Literatura: Mihovilić 1988: 40 Mihovilić 2001: 77</p> <p>Napomena: /</p>		
		<p>Opis nalaza: žara s uvijenim ušćem i cilindričnom nogom</p>		

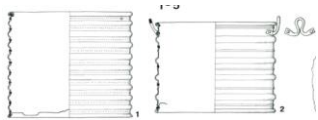

		 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 79) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> južna Etrurija- grob s oružjem iz Tarquinije i grob 140 iz Tarquinije- nekropola Selciatello di sopra <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 77, 79 <u>Napomena:</u> /</p>		
	Zona I, grob 21		<p><u>Opis nalaza:</u> košarasti privjesak</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 328) <u>Datacija:</u> druga polovica 5. st. pr. Kr.-početak 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este, grob Capodaglio 31 i 38 <u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 58, 63 Kučar 1979: 121 Mihovilić 2001: 105 <u>Napomena:</u> stupanj III D2 estenskih nekropola (Peroni)</p>	
	Zona V, grob 5	<p><u>Opis nalaza:</u> žara situlaste forme s urezanim meandrom na ramenu</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 335) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p>		

		<p><u>Italska paralela:</u> grob XIII (contrada Morlungo-Este), grob 14 (Randi), grob 236 iz Casa di Ricovero</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 80</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
	Zona I, nepoznat kontekst	<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak daunijskog askosa oblika patke</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2010: 56)</p> <p><u>Datacija:</u> južnodaunijska subgeometrijska faza I-650./625. g. pr. Kr.-550./525. g. pr. Kr. (Yntema), Daunio I (De Juliis)</p> <p><u>Italska paralela:</u> Sala Consilina, grob 4 iz nekropole ai Puntoni (Sasso di Furbara), grob 2 iz Rima (Foro Cesare), grob S.Lorenzo Vecchio, grob 51 iz Tarquinijske (Poggio dell' Impiccato)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2010: 48, 49</p> <p><u>Napomena:</u> datacija prema načinu oslikavanja</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> dva ulomka brončane lepeze lijevane u jednodijelnom kalupu</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> etrušćanske radionice</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> fragmentirani askos oblika patke</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2010: 55)</p> <p><u>Datacija:</u> južnodaunijska subgeometrijska faza IIA-550./525.-475./450. g. pr. Kr. (Yntema), faza Daunio II (De Juliis)</p> <p><u>Italska paralela:</u> po „M“ motivu: nekropola</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> fragment brončane lepeze lijevane u jednodijelnom kalupu</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> etrušćanske radionice</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280</p>	

		<p>Pontecagnano (grob 691-na aribalu), „M-vrč“ iz nekropole Timmari</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2010: 50, 52</p> <p><u>Napomena:</u> datacija prema načinu oslikavanja</p>	<p><u>Napomena:</u>/</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak trbuha posude spljoštenog profila – tip askosa oblika patke</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2010: 56)</p> <p><u>Datacija:</u> južnodaunijska subgeometrijska faza IIA-550./525.- 475./450. g. pr. Kr. (Yntema), faza Daunio II (De Juliis)</p> <p><u>Itaska paralela:</u> po „M“ motivu: nekropola Pontecagnano (grob 691- na aribalu), „M-vrč“ iz nekropole Timmari</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2010: 50</p> <p><u>Napomena:</u> datacija prema načinu oslikavanja</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> dio brončane ručke lepeze</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 204)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Itaska paralela:</u> prikaz u grobnici Cardarelli u Tarquiniji</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280 Mihovilić 2013: 204</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Hram B, nepoznat kontekst		<p><u>Opis nalaza:</u> brončani privjesak oblika lopatice</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2003: 213)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.- početak 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Itaska paralela:</u> grob 6- Bologna- Arsenale Militare, grobovi Casa di Ricovero I i II, Este- grob Rebato 187, grob Carceri 48</p> <p><u>Literatura:</u></p>	

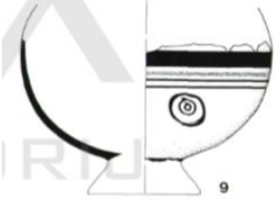

			<p>Mihovilić 2003: 212, 213, 215</p> <p><u>Napomena:</u> vezano uz ženske ukope, funkcija još uvijek nepoznata</p>	
	Zona I, grob 4	<p><u>Opis nalaza:</u> okrugli krater na niskoj koničnoj nozi s izvučenim otvorom i visoko postavljenim ručkama</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> 650/625. g.-550./525. g. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> krateri iz Picena- Novilara i Cupramarittime</p> <p><u>Literatura:</u> Glogović 1979: 59,71 Yntema 1990: 241</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> jako fragmentirana brončana situla</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 300)</p> <p><u>Datacija:</u> sredina 7. st. pr. Kr.-sredina 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> slična tipu Este Franchini</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2000: 79, 152 Peroni et al. 1975: 132</p> <p><u>Napomena:</u></p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> kuglasta posuda (oinochoe) s kratkim koničnim vratom i visokom trakastom ručkom koja nadvisuje obod</p> 	<p><u>Opis nalaza:</u> brončana situla s koničnim ramenom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 300)</p>	

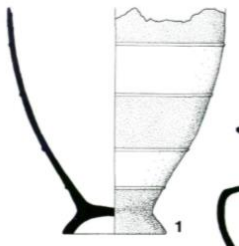
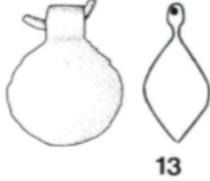
		<p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> 650/625. g.-550./525. g. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> slična posudi u grobu 81, nekropola Novilara-Servici <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 60, 72 Yntema 1990: 241 <u>Napomena:</u> /</p>	<p><u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> bliska tipu „a spalla distinta“- Este <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 88, 90, 143 <u>Napomena:</u> /</p>	
		<p>Opis nalaza: žara kuglastog tijela sa širokim otvorom, koso položenim ustima i parom velikih ručki na ramenu</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.-početak 6. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> posuda iz Ascoli-Satriana <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 59, 70, 73 <u>Napomena:</u> Prema Puschiju riječ je o <i>stamnosu</i></p>		
		<p>Opis nalaza: južnoitalski crvenofiguralni skyphos</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> prva polovica 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Apulija, južnoitalske radionice <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 106 Mihovilić 2013: 272 <u>Napomena:</u> /</p>		

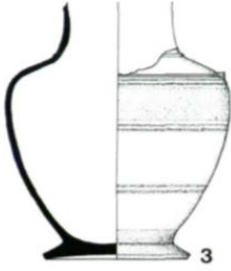
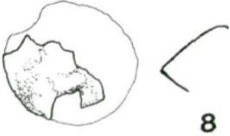
	Zona I, grob 5	<p>Opis nalaza: dvije horizontalno narebrene ciste</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić, 2001: 303) Datacija: 6. st. pr. Kr. Italska paralela: stariji tip Novilara? Literatura: Mihovilić, 2001: 81 Napomena: moguće da nije italski import zbog širokog područja distribucije</p>	
	Zona I, grob 13	<p>Opis nalaza: loptasti krater s izvučenim kosim otvorom</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: kraj 7. st. pr. Kr.-početak 6. st. pr. Kr. (650/625.-550/525. g. pr. Kr.) Italska paralela: gornji Ofanto Literatura: Glogović 1979: 61, 70, 73 Napomena: prema Puschiju tip <i>stamnos</i></p>	
		<p>Opis nalaza: okrugli krater s izvučenim ustima i visokim ručkama na ramenu</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: sredina 6. st. pr. Kr.- sredina 5. st. pr. Kr.</p>	

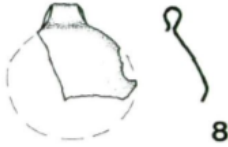

		<p><u>Italska paralela:</u> krateri iz Picena- Novilara i Cupramarittime</p> <p><u>Literatura:</u> Glogović 1979: 62, 71, 73, 74</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
	Zona I, grob 6	<p><u>Opis nalaza:</u> : Estenska trbušasta posuda s koničnim dnom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1988: 47)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.-početak 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Padova, via Tiepolo</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1988: 34, 47</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> Konična estenska posuda oblika šalice s uskim ravnim dnom, suženim koničnim vratom i izvijenim rubom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1988: 51)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.-početak 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Padova, via Tiepolo</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1988: 34 Mihovilić 2001:146</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> oinochoa sa slikanim ženskim profilom</p>		

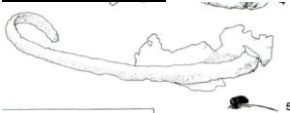

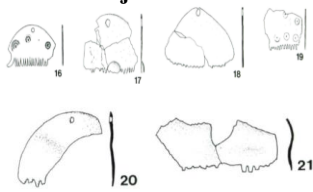
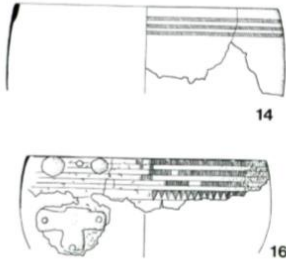
		 <p>Slika nalaza (Mihovilić 1988: 52) <u>Datacija:</u> kraj 4. st. pr. Kr.-3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> etrušćanske radionice Spina ili Adrija <u>Literatura:</u> Mihovilić 1988: 52 Mihovilić 2001: 107 <u>Napomena:</u> tip „Alto Adriatico“</p>		
	Zona I, grob 8		<p><u>Opis nalaza:</u> fragmentirana brončana situla s kruškolikim tijelom od dva lima i s križnim atašama</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 304) <u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> križne ataše su iz Padove <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 85, 147 <u>Napomena:</u> /</p>	
	Između hramova C i B (1979.g.)		<p><u>Opis nalaza:</u> fibula oblika trige</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 236) <u>Datacija:</u> sredina 6. st. pr. Kr.-sredina 5. st. pr. Kr.</p>	

			<p><u>Italska paralela:</u> Veneto, Trentino (razvoj fibule)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 236</p> <p><u>Napomena:</u> prethodnice ovih fibula su fibule sa životinjskim lukom (Italija- 8. st. pr. Kr.)</p>	
	Hram C, grob 1	<p><u>Opis nalaza:</u> donja polovica loptastog tijela daunijskog stamnosa</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 439)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 6. st. pr. Kr.- početak 5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> regija Ofanto, Melfi, Tavoliere, Gargano</p> <p><u>Literatura:</u> Yntema 1990: 249, 257, 258 Mihovilić 2001: 295</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
	Zona V, grob 8	<p><u>Opis nalaza:</u> južnodaunijski okrugli krater na plitkoj koničnoj nozi sa širokim otvorom i izvučenim ustima</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.- početak 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> krateri iz Picena- Novilara i Cupramarittime</p> <p><u>Literatura:</u> Glogović 1979: 63,73 Mihovilić 2001: 88</p> <p><u>Napomena:</u></p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> okrugli daunijski krater s visokim ljevkastim otvorom, visoko postavljenim ručkama na</p>		

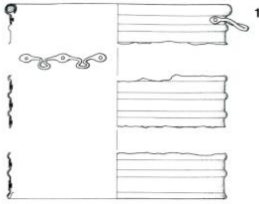

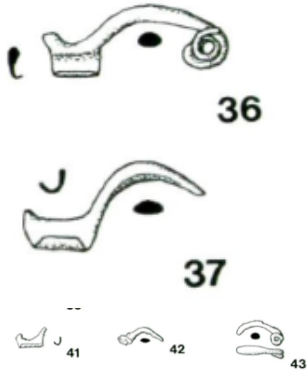
		<p>ramenu i roгатom protomom</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> druga polovica 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija, Melfi, Salapija, Canosa <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 63, 71 Yntema 1990: 257, 258 Mihovilić 2001: 96 <u>Napomena:</u> poseban tip-<i>sphageion</i></p>		
		<p>Opis nalaza: okrugli krater s visokim ljevkastim otvorom</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> sredina 6. st. pr. Kr.- sredina 5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> krateri iz Picena- Novilara i Cupramarittime <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 63,73 <u>Napomena:</u> /</p>		
	Zona I, grob 22, 23- pomiješani grobovi (problematika konteksta)	<p>Opis nalaza: estenska posuda na nozi</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 329)</p>	<p>Opis nalaza: lečasti privjesak (bula) od tankog brončanog lima</p> <p>13</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 329)</p>	

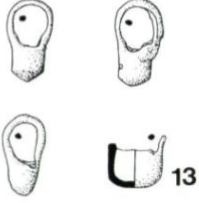
		<p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este <u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 93 <u>Napomena:</u>/</p>	<p><u>Datacija:</u> druga polovica 5. st. pr. Kr.- prva polovica 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> nekropole Este- Capodaglio grob 31 <u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 63, 147 Mihovilić, 2001: 55 Mihovilić, 2013: 130, 256 <u>Napomena:</u> Peroni: stupanj III D2 estenskih nekropola</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> fragmentirani oinochoe s krušolikim tijelom s niskom koničnom nogom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 329) <u>Datacija:</u> kraj 6. st. pr. Kr.- 5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grobovi u Ordoni <u>Literatura:</u> Mihovilić, 2001: 104, 171 <u>Napomena:</u> grupa tzv. „nuovi vasi“</p>		
	Zona V, grob 24		<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak bikoničnog, ovalnog privjeska od brončanog lima- bula</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 340) <u>Datacija:</u> druga polovica 5. st. pr. Kr.- prva polovica 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> nekropole Este- Capodaglio grob 31 <u>Literatura:</u> Peroni et al., 1975: 63, 147 Mihovilić, 2001: 56, 186 Mihovilić, 2013: 132, 256 <u>Napomena:</u> Peroni: stupanj III D2 estenskih nekropola</p>	

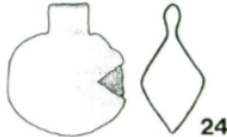
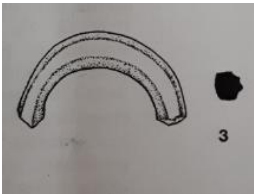

	Zona IV, grob 6		<p>Opis nalaza: privjesak oblika leće od tankog brončanog lima- bula</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 344)</p> <p>Datacija: druga polovica 5. st. pr. Kr.- prva polovica 4. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: nekropole Este- Capodaglio grob 31</p> <p>Literatura: Peroni et al. 1975: 63, 147 Mihovilić 2001: 56, 193 Mihovilić 2013: 132, 256</p> <p>Napomena: Peroni: stupanj III D2 estenskih nekropola</p>	
	Zona IV, grob 29		<p>Opis nalaza: ulomak lećastog privjeska od brončanog lima</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 348)</p> <p>Datacija: druga polovica 5. st. pr. Kr.- prva polovica 4. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: nekropole Este- Capodaglio grob 31</p> <p>Literatura: Peroni et al. 1975: 63, 147 Mihovilić 2001: 56, 200 Mihovilić 2013: 132, 256</p> <p>Napomena: Peroni: stupanj III D2 estenskih nekropola</p>	
	Zona I, grob 3		<p>Opis nalaza: narebrena cista</p> 	

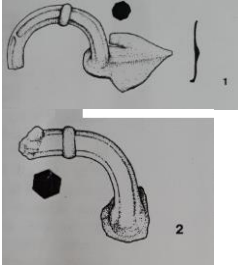
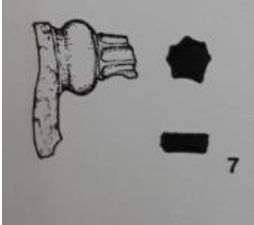
			<p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 250)</p> <p><u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> stariji tip Novilara</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 250</p> <p><u>Napomena:</u> moguće da nije italski import zbog širokog područja distribucije</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> oštećena pojasna kopča</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 300)</p> <p><u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grob 31, fondo Capodaglio</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 106</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
	Rastresiti nalaz- nepoznat kontekst	<p><u>Opis nalaza:</u> noga kratera</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> kraj 7. st. pr. Kr.- početak 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> geometrijska keramika iz Apulije</p> <p><u>Literatura:</u> Glogović 1979: 64, 73</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci brončanih privjesaka oblika češlja:</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 351)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Piceno-Pianella di Genga, ostava Fratessina, Padova</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 81, 82</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci brončanih kotlića</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 359)</p>	

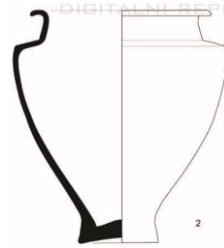

			<p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. (traju i duže)</p> <p><u>Italska paralela:</u> Veneto, Padova („<i>Tomba dei vasi borchianti</i>“)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 85, 217</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> privjesak u obliku konjića s paralelnim nogama i alkicom na leđima</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 234)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> porijeklo iz Picena</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 95 Preložnik et al. 2006: 61</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> dijelovi fibula oblika trige</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 236)</p> <p><u>Datacija:</u> sredina 6. st. pr. Kr.-sredina 5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Veneto, Trentino (razvoj fibula)</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 236</p> <p><u>Napomena:</u> prethodnice ovih fibula su fibule sa životinjskim lukom (Italija-8. st. pr. Kr.)</p>	

			<p>Opis nalaza: brončana cista s horizontalnim rebrima</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 359) Datacija: 6. st. pr. Kr. Italska paralela: stariji tip Novilara Literatura: Mihovilić 2001: 81, 216 Napomena:/</p>	
			<p>Opis nalaza: ulomci pojasnih ploča</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 356) Datacija: 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr. Italska paralela: estenske radionice Literatura: Mihovilić 2001: 101 Napomena: prema Frey-ukrasni stil Este III</p>	
			<p>Opis nalaza: Certosa fibula (36) i njene mlađe varijante (37-43)</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 352) Datacija: kraj 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.</p>	

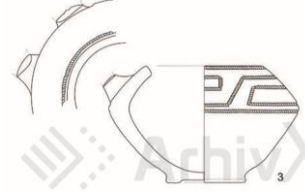

			<p><u>Italska paralela:</u> Este, Bologna, Marzabotto</p> <p><u>Literatura:</u> Teržan 1976: 341 Mihovilić 2001: 104 Mihovilić 2013: 250, 252</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> Certosa fibula vrste</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 353)</p> <p><u>Datacija:</u> prva polovica 5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este (Aia Capodaglio 6), Parre (Bergamo), S. Ilario (Reggio Emilia)</p> <p><u>Literatura:</u> Teržan 1976: 319, 358 Mihovilić 2001: 105</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> četiri košarasta privjeska</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 351)</p> <p><u>Datacija:</u> druga polovica 5. st. pr. Kr.-početak 4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este, grob Capodaglio 31 i 38</p> <p><u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 58, 63 Kučar 1979: 121 Mihovilić 2001: 105</p> <p><u>Napomena:</u> stupanj III D2 estenskih nekropola (Peroni)</p>	

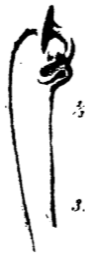

			<p>Opis nalaza: bula bikoničnog oblika</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2001: 351) Datacija: druga polovica 5. st. pr. Kr.- početak 4. st. pr. Kr. Italska paralela: nekropole Este- Capodaglio grob 31 Literatura: Peroni et al. 1975: 147, 149 Mihovilić 2001: 105 Mihovilić 2013: 130, 132 Napomena:/</p>	
	Nepoznat kontekst- blizu grobnice istražene 1981.g.		<p>Opis nalaza: ulomak masivne lično oblikovane lijevane brončane ručke stamnosa</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2007: 615) Datacija: oko 480. g. pr. Kr.- 450. g. pr. Kr. Italska paralela: ručka s okomitim atašama na <i>stamnosa</i> iz Vulci ili Tarquinije; Vulci kao ishodište Literatura: Mihovilić 2007: 615, 617 Napomena: grupa Kleinaspergle II, tip A2</p>	
			<p>Opis nalaza: dio brončane lijevane i gravirane ataše oblika kapljice</p> 	

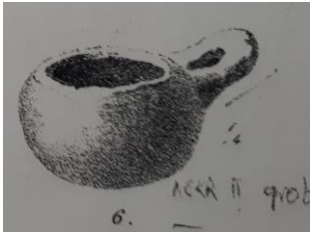

			<p>Slika nalaza (Mihovilić 2007: 615) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.- grupa Caylus (VI) <u>Italska paralela:</u> prema načinu oblikovanja očiju punciranjem- torques iz Belmonte Piceno <u>Literatura:</u> Mihovilić, 2007: 615, 617, 618 <u>Napomena:</u>/</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci polukružne brončane ručke</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2007: 615) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> radionice na području srednjeg toka Tibera- grupa Giardini Margherita- grupa Dürrenberg <u>Literatura:</u> Mihovilić 2007: 618,619 <u>Napomena:</u>/</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak kanelirane ručke s kružnim zadebljanjem na prijelazu u dio masivne ataše</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2007: 615) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.- grupa Caylus (VI) <u>Italska paralela:</u> Piceno? <u>Literatura:</u> Mihovilić 2007: 618 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Nepoznat kontekst- između	<u>Opis nalaza:</u> ulomci crvenofiguralnih kratera	<p><u>Opis nalaza:</u> srebrne naušnice s raskovanim krajem u obliku slova „S“</p>	

	rimskih hramova	 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 274) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Apulija <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 274 <u>Napomena:</u>/</p>	 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 269) <u>Datacija:</u> 5./4. st. pr. Kr.-3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grobovi Estea <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 266, 268, 269 <u>Napomena:</u>/</p>	
KAŠTEL KOD BUJA	Grob 4	<p><u>Opis nalaza:</u> keramička situla sa zadebljanim, lagano uvučenim dnom</p> <p>Slika nalaza (Cestnik 2009: 221) <u>Datacija:</u> posljednja desetljeća 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. (Istra III) <u>Italska paralela:</u> Este, grobovi Casa di Ricovero 146, 149 i 150 <u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 125, 139 Cestnik, 2009: 33 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Grob 21	<p><u>Opis nalaza:</u> keramička situla na nozi</p> <p>Slika nalaza (Cestnik 2009: 204) <u>Datacija:</u> kasno 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este <u>Literatura:</u></p>	<p><u>Opis nalaza:</u> žara oblika brončane šalice s visokom trakastom ručkom i ukrašom graviranih horizontalnih linija i šrafiranih trokuta</p> <p>Slika nalaza (Cestnik 2009: 207)</p>	

		<p>Bačić 1957: 387 Cestnik 2009: 28, 29 <u>Napomena:</u> prema Peroniju- tip „ossuario situliforme a profilo sinuoso“</p>	<p><u>Datacija:</u> posljednja desetljeća 8. st. pr. Kr. - prva četvrtina 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grobovi Este, Casa di Ricovero 235 i 236, Randi- grob 14 <u>Literatura:</u> Bačić 1957: 401 Cestnik 2009: 34, 35 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Grob 17	<p><u>Opis nalaza:</u> keramička situla na niskoj nozi</p> <p>Slika nalaza (Cestnik 2009: 199) <u>Datacija:</u> kasno 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este <u>Literatura:</u> Cestnik 2009: 28, 29 <u>Napomena:</u> prema Peroniju- tip „ossuario situliforme a profilo sinuoso“</p>		
	Grob 2	<p><u>Opis nalaza:</u> keramička situla na nozi</p> <p>Slika nalaza (Cestnik, 2009: 182) <u>Datacija:</u> oko 650.g.pr.Kr. <u>Italska paralela:</u> estenski prostor <u>Literatura:</u> Peroni et al., 1975: 20, 130,139 Cestnik, 2009: 29 <u>Napomena:</u> tip situle „ossuario situliforme con piede distinto“ prema Peroniju</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> noga brončane fibule s koštanim perlama</p> <p>Slika nalaza (Cestnik, 2009: 220) <u>Datacija:</u> druga četvrtina 7.st.pr.Kr. <u>Italska paralela:</u> Este- grobovi Casa di Ricovero 149,155,234,235, I(1962) i Golasecca <u>Literatura:</u> Cestnik, 2009: 30, 182 <u>Napomena:</u>/</p>	

	Grob 15	<p>Opis nalaza: daunijski krater na nozi (čepolike drške)</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) Datacija: 650./625. g. pr. Kr.-550./525. g. pr. Kr. Italska paralela: radionice oko rijeke Ofanto u južnoj Dauniji Literatura: Glogović 1979: 71 Cestnik 2009: 30, 31 Napomena: dugmetaste aplike- karakteristika daunijskih keramičara</p>		
	S područja nekropole	<p>Opis nalaza: dio suženog, koso kaneliranog vrata vrča s izvijenim ušćem i dio trakaste ručke s čepolikim ukrasom</p> <p>Slika nalaza (Cestnik 2009: 254) Datacija: 8. st. pr. Kr. Italska paralela: nekropola Sala Consilina, Veneto Literatura: Cestnik 2009: 56, 57, 214 Napomena: /</p>		
	Iskopavanja C. Marchesettija- nepoznat kontekst	<p>Opis nalaza: mala bikonična šalica s ukrasom tekućeg meandra na ramenu- kothon</p> <p>Slika nalaza (Cestnik 2009: 258)</p>	<p>Opis nalaza: brončana igla - tip Sirolo</p> 	

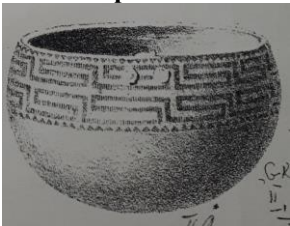

		<p>Datacija: 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grobovi iz Novilara- Molaroni- 15, 24, 49, 79, 80 i 96, grobovi iz Novilara- Servici- 41, 59, 114 i XXXIII, nekropola Sala Consilina-bikonična šalica iz groba 113</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 63 Cestnik 2009: 61, 62, 63</p> <p><u>Napomena:</u> Batović ih smatra uvozom iz Italije</p>	<p>Slika nalaza (Cestnik 2009: 259)</p> <p>Datacija: 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Sirolo kod Numane- grob Tomba Quagliotti 52, grob Numana Giardini 1</p> <p><u>Literatura:</u> Cestnik 2009: 64</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
PICUGI	Nekropola I, grob 5		<p><u>Opis nalaza:</u> zmijolika fibula (tip serpeggiante)</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: T.VII)</p> <p>Datacija: Este II-III: 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> nekropole Este, Bologna, Torre del Mordillo</p> <p><u>Literatura:</u> Amoroso 1889: 254, 255</p> <p><u>Napomena:</u> + 3 fibule iste vrste (nije objavljeno)</p>	
	Nekropola I, grob 12		<p><u>Opis nalaza:</u> zmijolika fibula (tip serpeggiante)</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: T.VII)</p> <p>Datacija: Este II- III: 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> nekropole Este, Bologna, Torre del Mordillo</p> <p><u>Literatura:</u> Amoroso 1889: 254, 255</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>	

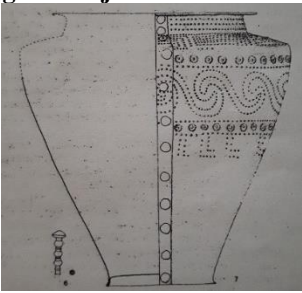

	Nekropola II, grob 76		<p><u>Opis nalaza:</u> igla tip Sirolo-Numana</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 174) <u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Sirolo, grob Quagliotti 52 <u>Literatura:</u> Lucentini 2007: 96, 97 Mihovilić 2013: 174, 176 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Nekropola II, grob 21	<p><u>Opis nalaza:</u> posuda tipa kothon</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: Tav. VI) <u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> uvoz iz Picena (Batović) <u>Literatura:</u> Mihovilić 1987: 44 Mihovilić 2013: 174, 176 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Nekropola II, grob 26	<p><u>Opis nalaza:</u> posuda tipa kothon</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: Tav. VI) <u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> uvoz iz Picena (Batović) <u>Literatura:</u> Mihovilić 1987: 44</p>		

		<p><u>Italska paralela:</u> Daunija-grobovi u Ordoni i Sipontu</p> <p><u>Literatura:</u> Glogović 1979: 65, 71, 73</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> grobna žara s poklopcem, ukrašena slikanim crvenim geometrijskim motivima i stiliziranim životinjskim figurama</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1988: 67)</p> <p><u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> bliska žari iz Montescudaia</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 204, 206</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> fragmentirana brončana lepeza ukrašena urezivanjem</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 204)</p> <p><u>Datacija:</u> 624/620. g. pr. Kr.- 615/610. g. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Tomba del Duce, Vetulonia</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280, 281</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> askos kuglastog tijela s cilindričnim izljevom</p> <p>Slika nalaza (izvor: Arheološki muzej Istre)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> ulomci posude sa sličnim ukrasom trapeza nađeni na lokalitetu Colle del Guasco (kraj Ancone)</p> <p><u>Literatura:</u> Glogović 1979: 72 Mihovilić 1987: 44</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> brončana ručka lepeze</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 204)</p> <p><u>Datacija:</u> 624/620. g. pr. Kr.- 615/610. g. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Tomba del Duce, Vetulonia</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280, 281 Mihovilić 2013: 204</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
		<p><u>Opis nalaza:</u> olpa s Heraklovim čvorom na ručki</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> fragment brončane lepeze lijevane u dvodijelnom kalupu</p>	

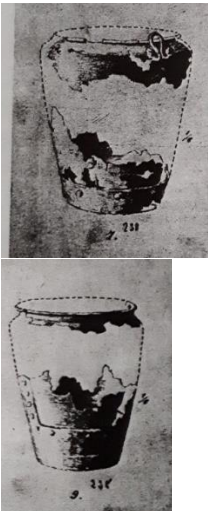

		 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 276) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> južnoitalske radionice <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 278 <u>Napomena:</u>/</p>	 <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 204) <u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> bliske su drvenoj ručki lepeze iz Verucchija, grob 89 <u>Literatura:</u> Mihovilić 1980: 280 Mihovilić 2013: 202 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Nekropola II, grob 19		<p><u>Opis nalaza:</u> konična kaciga tip Novilara</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 200) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob 30 iz Novilare, grob 89 iz Verucchija- centar izrade Piceno <u>Literatura:</u> Mihovilić 1987: 44 Egg 1988: 219 Mihovilić 2013: 200 <u>Napomena:</u> uzet u obzir Mladinovu teoriju o kacigama, situlama i cistama- proizvodi lokalnih radionica?</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> polukružna brončana posuda</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1987: 49) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr.</p>	

			<p><u>Italska paralela:</u> područje Veneta</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1987: 44 Mihovilić 2013: 200</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Nekropola I, grob 9		<p><u>Opis nalaza:</u> brončani privjesak oblika češlja</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: Tav. VII)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Piceno-Pianella di Genga, ostava Fratessina, Padova</p> <p><u>Literatura:</u> Cardarelli 1983: 155 Mihovilić 2013: 206, 208</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Nekropola I, grob 6		<p><u>Opis nalaza:</u> brončani privjesak oblika češlja</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 208)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Piceno-Pianella di Genga, ostava Fratessina, Padova</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 206, 208</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	

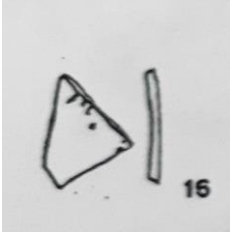
	Nekropola II, grob 2		<p>Opis nalaza: bronzana šalica s vrpčastom drškom</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: Tav. VI)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grob Ricovero 236, Este i grob Capodaglio 31</p> <p><u>Literatura:</u> Kučar 1979: 119</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Nekropola I, grob 11	<p>Opis nalaza: žara od crveno pečene keramike/keramička situla</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: Tav.III)</p> <p><u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este, grob Ricovero 235</p> <p><u>Literatura:</u> Kučar 1979: 117</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
	Nekropola II, grob 20		<p>Opis nalaza: čunasta fibula italske varijante</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 224)</p> <p><u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este, Tivoli</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2014: 224</p> <p><u>Napomena:</u> da li je import?</p>	

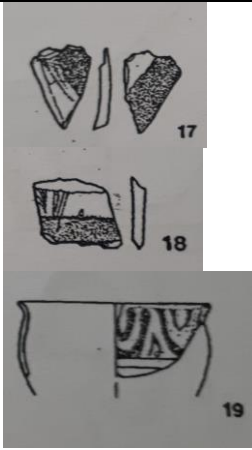
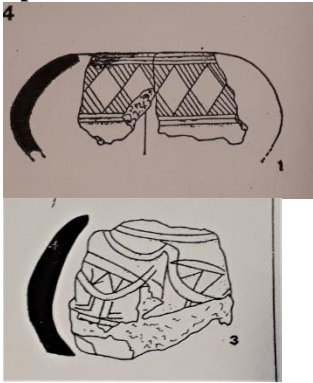
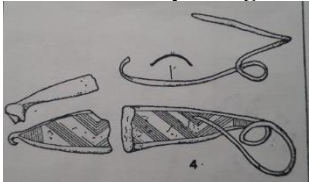
	Nekropola II, grob 21		<p><u>Opis nalaza:</u> brončana situla ukrašena iskucanim točkama koje čine geometrijske motive</p> <p>Slika nalaza (Cardarelli 1983: 158) <u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> slična situli iz groba 234, Casa di Ricovero i situli Benvenuti <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 210 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Nekropola II, grob 3	<p><u>Opis nalaza:</u> krater južnodaunijskog subgeometrijskog stila I</p> <p>Slika nalaza (Amoroso 1889: Tav. V) <u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr. <u>Italske paralela:</u> južna Daunija <u>Literatura:</u> Amoroso 1889: 247 Glogović 1979: 73 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Nekropola I, grob 8		<p><u>Opis nalaza:</u> košarasti privjesak</p> 	

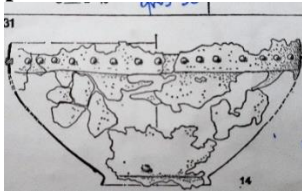

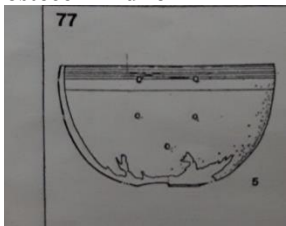
			<p>Slika nalaza (Amoroso 1889: Tav. VII)</p> <p><u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grob Capodaglio 31, Este</p> <p><u>Literatura:</u></p> <p>Kučar 1979: 120,121</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Nekropola 2, grob 82	<p><u>Opis nalaza:</u> amforica s uskim prstenastim dnom, ovalnim tijelom sa suženim vratom i ljevkastim ušćem</p> <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>)</p> <p><u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.-3. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Etrurija-Kampanija</p> <p><u>Literatura:</u></p> <p>Mihovilić 1988: 69</p> <p>Mihovilić 2013: 278</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> skyphos sa visokim zvonolikim tijelom i na prstenastoj nozi, uz ušće je apliciran par prstenastih ručki</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1988: 68)</p> <p><u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.-3. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Etrurija-Kampanija</p> <p><u>Literatura:</u></p> <p>Mihovilić 1988: 68</p> <p>Mihovilić 2013: 278</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
	Nekropola 2, grob 1		<p><u>Opis nalaza:</u> situla sa zaobljenim ramenom, izvijenim rubom ušća i</p>	

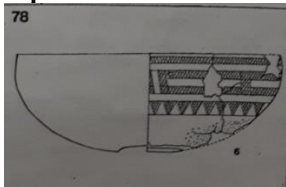
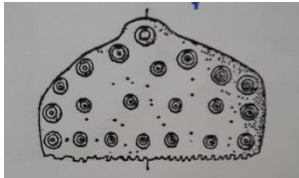
			<p>dnom spojenim zakovicama ili ukucanim</p> <p>Slika nalaza (Cardarelli 1983: 154) <u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este Ricovero i Benvenuti <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 228 <u>Napomena:</u> slične situli iz Nezakcija grob I/12</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> narebrena cista</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 250) <u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> stariji tip Novilara <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 250 <u>Napomena:</u> moguće da nije italski import zbog širokog područja distribucije</p>	
ROVINJ (TRG G. MATTEOTT IJA)	Nepoznat kontekst	<u>Opis nalaza:</u> dijelovi loptastog kratera (ulomci ušća, tijela i polukružne noge)		

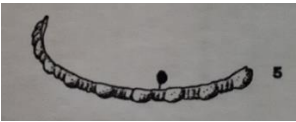
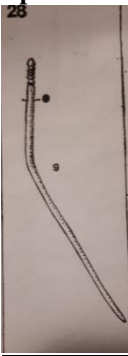
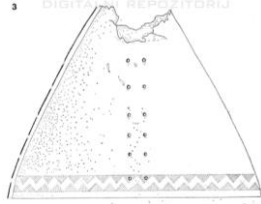
		 <p>Slika nalaza (Matošević i Mihovilić 2004: 33) <u>Datacija:</u> 7.-5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> proizvodnja u Dauniji- današnja Puglia <u>Literatura:</u> Matošević i Mihovilić 2004: 14 <u>Napomena:</u> dolazila do nas posredstvom Picena</p>		
		 <p>Slika nalaza (Matošević i Mihovilić 2004: 34, 35) <u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> današnja Puglia <u>Literatura:</u> Matošević i Mihovilić 2004: 15 <u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci amfora- „vasi nuovi“</p>		

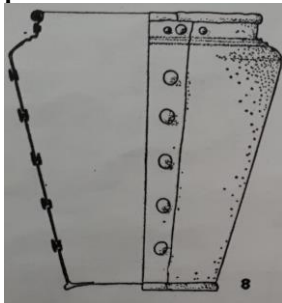

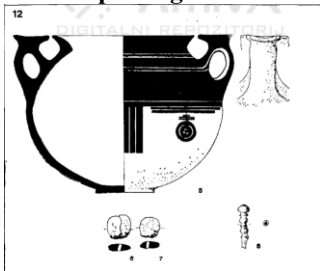
		 <p>Slika nalaza (Matošević i Mihovilić 2004: 34, 35) <u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> današnja Puglia <u>Literatura:</u> Matošević i Mihovilić 2004: 15 <u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak oinochoe s tragovima slikanog ženskog profila(?)</p> <p>Slika nalaza (Matošević i Mihovilić 2004: 47) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.- 3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob 1189, Spina <u>Literatura:</u> Matošević i Mihovilić 2004: 16 <u>Napomena:</u>/</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci skyphosa s ukrasom slikanog „V“ motiva</p>		

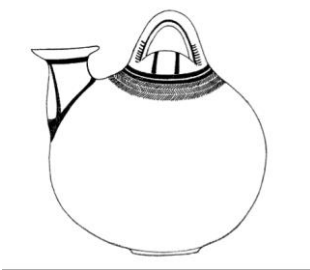

		 <p>Slika nalaza (Matošević i Mihovilić 2004: 47) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.-3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob 1189, Spina <u>Literatura:</u> Matošević i Mihovilić 2004: 16 <u>Napomena:</u>/</p>		
BERAM (Vermo)	Grob 44	<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci posuda tipa kothon</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T. VI: 1, XVIII: 3) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> prema Batoviću uvoz iz Picena <u>Literatura:</u> Mihovilić 2007: 88 Mihovilić 2013: 174, 176 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Sloj pored groba 76		<p><u>Opis nalaza:</u> jednopenjljasta lučna fibula vrpčastog luka</p> 	

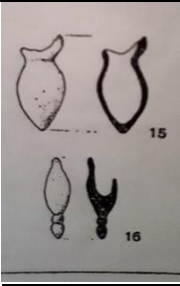
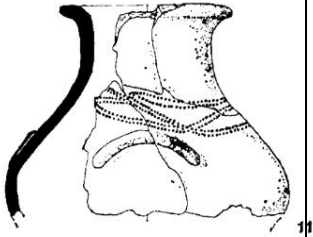

			<p>Slika nalaza (Kučar 1979: Tab. IX)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Piceno, Este</p> <p><u>Literatura:</u></p> <p>Kučar 1979: 114</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Grob 31		<p><u>Opis nalaza:</u> donji dio fragmentirane brončane posude na nozi</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T. IV)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> grob 39, Bologna Benacci Caprara</p> <p><u>Literatura:</u></p> <p>Kučar 1979: 94</p> <p>Mihovilić, 2013: 194</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Grob 71		<p><u>Opis nalaza:</u> brončana šalica s vrpčastom drškom</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T. IX)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este Ricovero 236, grob Capodaglio, Este</p> <p><u>Literatura:</u></p> <p>Kučar 1979: 118, 119</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	
	Grob 77		<p><u>Opis nalaza:</u> brončana šalica polukružnog oblika s oštećenim dnom</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T. IX)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p>	

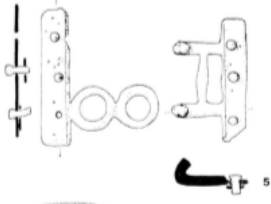
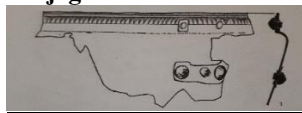
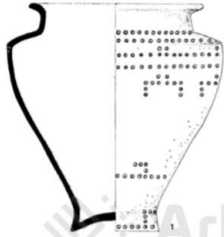
			<p><u>Italska paralela:</u> Este Ricovero 236, grob Capodaglio, Este</p> <p><u>Literatura:</u> Kučar 1979: 101, 119</p> <p><u>Napomena:</u> teško se može precizno kronološki odrediti zbog nedostatka priloga</p>	
	Grob 78		<p><u>Opis nalaza:</u> brončana šalica s nesačuvanom vrpčastom drškom</p> <p><u>Slika nalaza</u> (Kučar 1979: T.IX)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-4. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este Ricovero 236, grob Capodaglio, Este</p> <p><u>Literatura:</u> Kučar 1979: 102, 119</p> <p><u>Napomena:</u> teško se može precizno kronološki odrediti zbog nedostatka priloga</p>	
	Grob 29		<p><u>Opis nalaza:</u> peterokutni privjesak u obliku češlja s ukrasom koncentričnih kružića</p> <p><u>Slika nalaza</u> (Kučar 1979: T. IV)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Piceno-Pianella di Genga, ostava Fratessina, Padova</p> <p><u>Literatura:</u> Kučar 1979: 120 Mihovilić 2013: 206, 208</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>	

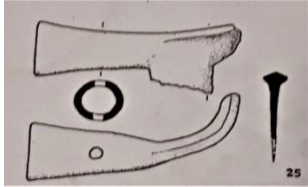
	Grob 80		<p>Opis nalaza: dio brončane narebrene narukvice</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T. X) Datacija: 8. st. pr. Kr.-7. st. pr. Kr. Italska paralela: grob Benvenuti 126, Este; grob 149-Casa di Ricovero Literatura: Kučar 1979: 119 Mihovilić 2013: 212 Napomena:/</p>	
	Grob 28		<p>Opis nalaza: brončana igla s profiliranom glavicom</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: TAB. IV) Datacija: prva polovica 7. st. pr. Kr. Italska paralela: Este-Ricovero 235 Literatura: Kučar 1979: 114 Napomena:/</p>	
	Grob 3		<p>Opis nalaza: brončana kaciga koničnog tipa s urezanim geometrijskim motivom (tip Novilara)</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T.I) Datacija: 7. st. pr. Kr. Italska paralela: Piceno, grob Novilara- Servici 2, grob 30 Novilara, grob 89 iz Verucchia</p>	

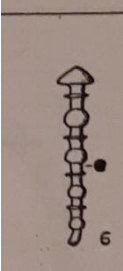
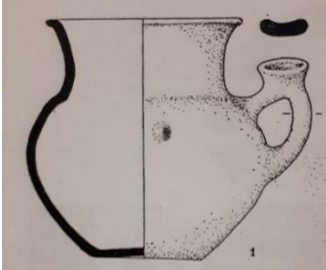

			<u>Literatura:</u> Kučar 1979: 115 Egg 1988, 219 <u>Napomena:</u> /	
	Grob 48	<p><u>Opis nalaza:</u> brončana neukrašena situla s dnom spojenim s pregibom na plašt</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T.VI) <u>Datacija:</u> oko 600.g.pr.Kr. <u>Italska paralela:</u> situla iz Coma (Este) <u>Literatura:</u> Kučar 1979: 118 <u>Napomena:</u> /</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> djelomično sačuvan koštani nožić ukrašen koncentričnim krugovima</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T.VI) <u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este, grob Ricovero 149, grob Rebato 92 <u>Literatura:</u> Kučar 1979: 118 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Grob 12	<p><u>Opis nalaza:</u> apulska geometrijska ornamentirana vaza na prstenastoj nozi s dvije drške čepolikog oblika</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: Tab. II) <u>Datacija:</u> kraj 8. st. pr. Kr.- rano 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob 4 - Fabriano- St. Maria in Campo i grob 50 u Novilara-Servici <u>Literatura:</u> Kučar 1979: 92, 116 Mihovilić 2013: 198 <u>Napomena:</u> protodaunijski/japigijski geometrijski tip posude</p>		

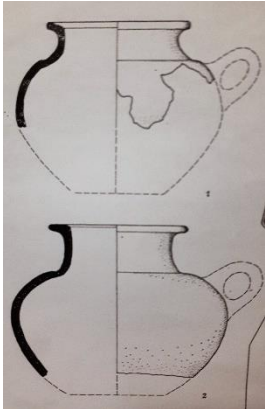
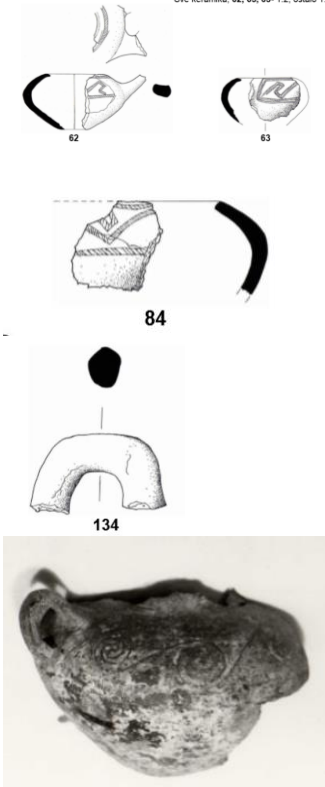
	Nepoznat kontekst	<p>Opis nalaza: Dva fragmenta apulske vaze na nozi sa dvije ili 4 čepolike drške</p> <p>Slika nalaza (Kučer 1979: T. XV)</p> <p>Datacija: kraj 8. st. pr. Kr.-rano 7. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: grob 4 - Fabriano- St. Maria in Campo i grob 50 u Novilara-Servici</p> <p>Literatura: Kučer 1979: 108 Mihovilić 2013: 198</p> <p>Napomena:</p>	<p>Opis nalaza: ulomak brončane ručke lepeze</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 205)</p> <p>Datacija: 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: prikaz u grobnici Cardarelli u Tarquiniji</p> <p>Literatura: Mihovilić 1980: 280 Mihovilić 2013: 202, 205</p> <p>Napomena:</p>	
		<p>Opis nalaza: askos- posuda s loptastim tijelom i bočno postavljenim cilindričnim izljevom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2010: 47)</p> <p>Datacija: 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: Daunija</p> <p>Literatura: Glogović 1979: 65 Mihovilić 2010: 46</p> <p>Napomena:</p>	<p>Opis nalaza: fragment brončane lepeze s punciranim ukrasom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1980: Sl. 1:6)</p> <p>Datacija: 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr.</p> <p>Italska paralela: prikaz u grobnici Cardarelli u Tarquiniji</p> <p>Literatura: Mihovilić 1980: 280 Mihovilić 2013: 202, 205</p> <p>Napomena: /</p>	
			<p>Opis nalaza: brončani privjesci košarastog tipa</p>	

			 <p>Slika nalaza (Kučar 1979: XIII) <u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.- 4. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este- grob Capodaglio 31 <u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 58, 63 Kučar 1979: 120, 121 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Grob 88	<p><u>Opis nalaza:</u> situla estenskog tipa od crveno pečene keramike</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T. X) <u>Datacija:</u> prva polovica 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> prostor Estea <u>Literatura:</u> Kučar 1979: 103 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Grob 72		<p><u>Opis nalaza:</u> fragmenti brončane ciste</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T.VIII) <u>Datacija:</u> prva polovica 7. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> ciste tipa Novilara (Nocere Umbre) <u>Literatura:</u> Kučar 1979: 116 Mihovilić 2013: 198 <u>Napomena:</u> moguće da nije italski import zbog širokog područja distribucije</p>	

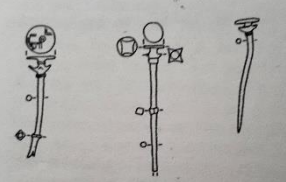
		<p>Opis nalaza: dvodijelna brončana kopča</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T.VIII) Datacija: prva polovica 7. st. pr. Kr. Italska paralela: srednjeitalsko porijeklo Literatura: Kučar 1979: 116 Mihovilić 2013: 198 Napomena:/</p>	
		<p>Opis nalaza: ulomak brončane šalice s graviranim motivom vučjeg zuba</p> <p>Slika nalaza (Mladin 1974: T.XXIII) Datacija: 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr. Italska paralela: Bologna-San Vitale- grob 2 i 777 Literatura: Mladin 1974: 75, 76 Mihovilić 2013: 194 Napomena: nije sigurno da je nađena u ovom grobu 72</p>	
	Grob 87	<p>Opis nalaza: situla estenskog tipa ukrašena motivom utisnutih koncentričnih kružića, a preko njih su bili olovni listići</p> <p>Slika nalaza (Kučar 1979: T. XI) Datacija: 7. st. pr. Kr. Italska paralela: Este, grob Ricovero 235 Literatura:</p>	

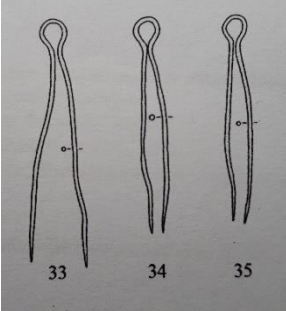

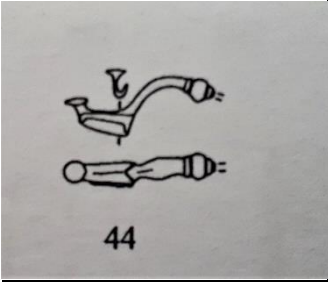
		Kučar 1979: 103, 117 <u>Napomena:</u> ukrašavanje metalnim listićima- nekropola Ardea (protovillanova), grob 19 iz nekropole Fossa u Picenu; Bologna		
LIMSKA GRADINA	Nepoznat kontekst		<p><u>Opis nalaza:</u> igla tip Sirolo Numana</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 174) <u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob Quagliotti 52, Sirolo <u>Literatura:</u> Mihovilić 2013: 176 <u>Napomena:</u>/</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> fragmentirani brončani nož tipa Este s ručkom u obliku tuljca i rebrasto zadebljanim leđima</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1972: T. 37) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este Ricovero <u>Literatura:</u> Mihovilić 1972: 41, 51 Mihovilić 2013: 194 <u>Napomena:</u>/</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> fragmentarna brončana igla s pet glavica i rebrima među njima</p>	

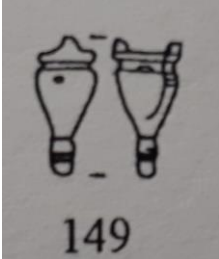
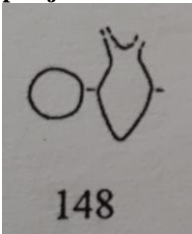
			 <p>Slika nalaza (Mihovilić 1972: T. 36) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este- grob 236 <u>Literatura:</u> Mihovilić 1972: 38, 51 <u>Napomena:</u>/</p>	
	Grob 7	<p><u>Opis nalaza:</u> trbušasta žara s čepolikim nastavkom ručke i 3 plastične bradavice na trбуhu</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1972: T. 4) <u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Sala Consilina <u>Literatura:</u> Mihovilić 1972: 48, 50 Mihovilić 2013: 182 <u>Napomena:</u>/</p>		
	Grob 8	<p><u>Opis nalaza:</u> trbušasti vrč ukrašen cik cak pseudovrpčastim motivom</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1972: T. 5) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este -grob 236</p>		

		<p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1972: 50</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
	Grob 1	<p><u>Opis nalaza:</u> žare u obliku trbušastog vrča s izvijenim ušćem</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 1972: T. 1)</p> <p><u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este- grob 143</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 1972: 9, 50</p> <p><u>Napomena:</u>/</p>		
PULA	Nepoznat kontekst	<p><u>Opis nalaza:</u> ulomci posuda tipa <i>kothon</i></p> <p>Slika nalaza (Percan 2008: 19, T. 11, 13, 22)</p>		

		<p><u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> uvoz iz Picena</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 62 Percan 2008: 19</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> trbušasti vrč s čepolikim krajem ručke</p> <p>Slika nalaza (Percan 2008: 17)</p> <p><u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> protovillanovski korijen ručki, nalazi na području Padove</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić 2001: 75 Percan 2008: 18</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> ulomak daunijske geometrijske posude</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić, Starac 2001: 14)</p> <p><u>Datacija:</u> 7. st. pr. Kr.-6. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Daunija</p> <p><u>Literatura:</u> Mihovilić i Starac 2001: 13</p> <p><u>Napomena:</u> /</p>		
		<p><u>Opis nalaza:</u> zoomorfna aplikacija sphageiona</p>		

		 <p>Slika nalaza (izvor: <i>Arheološki muzej Istre</i>) <u>Datacija:</u> 550. g. pr. Kr.-450. g. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Daunija, Salapija, Melfi, Canosa <u>Literatura:</u> Glogović 1979: 66, 71, 73 Percan 2008: 21 <u>Napomena:</u>/</p>		
KAŠTELIR KOD NOVE VASI/ BRTONIGLA	Nepoznat kontekst	<p><u>Opis nalaza:</u> grobna žara s reljefnim konjićima</p> <p>Slika nalaza (Mihovilić 2013: 182) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> tehnika iskucavanja je etruščanska-prikaz konja na žari iz groba fondo Nazari u Esteu; žara iz groba Benvenuti 57 <u>Literatura:</u> Sakara Sučević 2004: 95, 102 Mihovilić 2013: 178, 180 <u>Napomena:</u> ne zna se dal je riječ samo o utjecaju zbog oblika lonca</p>	<p><u>Opis nalaza:</u> igle tipa Sirolo- Numana</p> <p>Slike nalaza (Mihovilić 2013: 174 i Sakara Sučević 2004: 161) <u>Datacija:</u> 9. st. pr. Kr.-8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob Quagliotti 52, Sirolo; grob 1- Numana, Giardini <u>Literatura:</u> Sakara Sučević 2004: 18, 19, 20 Mihovilić 2013: 176 <u>Napomena:</u>/</p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> dvojne igle tip „forcina da Moie di Polenza“</p>	

			 <p> Slika nalaza (Sakara Sučević 2004: 161) <u>Datacija:</u> 8. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> grob 15, Moia di Pollenza <u>Literatura:</u> Sakara Sučević 2004: 22 Mihovilić 2013: 192 <u>Napomena:</u>/ </p>	
			<p> <u>Opis nalaza:</u> košarasti privjesak ukrašen vodoravnim crtama </p> <p> Slika nalaza (Pavlin 2014, 345) <u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> Este Capodaglio (grob 38), Costa Martini (grob 43), grobovi u Padovi <u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 59, 63 Sakara Sučević 2004: 32 <u>Napomena:</u> tip IIa 1 </p>	
			<p> <u>Opis nalaza:</u> certosa fibula vrste IXc </p> <p> Slika nalaza (Sakara Sučević 2004: 162) <u>Datacija:</u> 4. st. pr. Kr.-3. st. pr. Kr. <u>Italska paralela:</u> sjeverna Italija, nekropole Este <u>Literatura:</u> </p>	

			<p>Sakara Sučević 2004: 24</p> <p><u>Napomena:/</u></p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> košarasti privjesak oblika vedra- tip Este Costa- Martini</p> <p>149</p> <p>Slika nalaza (Sakara Sučević 2004: 164)</p> <p><u>Datacija:</u> 6. st. pr. Kr.-5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> Este Capodaglio grob 31, Este Costa Martini grob 42</p> <p><u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 59, 63 Sakara Sučević 2004: 33</p> <p><u>Napomena:/</u></p>	
			<p><u>Opis nalaza:</u> jagodasti privjesak</p> <p>148</p> <p>Slika nalaza (Sakara Sučević 2004: 164)</p> <p><u>Datacija:</u> 5. st. pr. Kr.</p> <p><u>Italska paralela:</u> lokaliteti Golasecca kulture</p> <p><u>Literatura:</u> Peroni et al. 1975: 335, 340, 344 Sakara Sučević 2004: 33</p> <p><u>Napomena:/</u></p>	

8. DIJAKRONIJSKA SLIKA IMPORTIRANIH PREDMETA

Dijakronijskim pristupom može se promatrati slijed određenih pojava ili promjena u različitom vremenskom okviru na nekom području. Na primjeru tablice italjskih importiranih predmeta na istarskim nekropolama, može se pratiti početak, kraj ili stanka u uvozu određenog keramičkog, metalnog ili koštanog predmeta u Istru od 9./8. st. pr. Kr. pa sve do 4./3. st. pr. Kr. kada se osjeća sve veći utjecaj Rima. U 9. i 8. st. pr. Kr. smanjuju se brončanodobni utjecaji kulture polja sa žarama, a sve se više Histri okreću novim utjecajima i prostorima. Ta se otvorenost najviše vidi kroz nalaze u željeznodobnim grobovima histarskih nekropola gdje se u 8. st. pr. Kr. najviše uvozila japigijska keramika (krateri) iz Daunije s visoko postavljenim ručkama, posude tipa *kothon* iz Picena i posude s tri ručke s čepolikim krajem iz Estea. Također, na nekoliko keramičkih posuda, vidljivi su i etruščanski utjecaji. U ovom početnom kulturnom histarskom razvoju, metalni su se predmeti uvozili u podjednako mjeri kao keramika. Ono što je na istarskim nekropolama pronađeno od italjskih metalnih importa su: igle tipa Sirolo-Numana, zmijolike fibule iz područja Estea ili Bologne, brončani privjesci oblika češlja iz Picena, brončani skeptar i brončani kotlići ili šalice (?) s križnim atašama koji, zbog konteksta nalaza i izrade, upućuju na nenapuštene, starije utjecaje iz brončanodobnih italjskih kultura. Pronađeno je i par primjera kratkih noževa. U razdoblju 7. st. pr. Kr. uočen je pojačan uvoz keramičkih posuda iz Italije u Istru. Naime, iz područja Estea uvozile su se keramičke situle na nozi, trbušaste posude i šalice dok su iz Južne Italije pristizali askosi u obliku patke. Također počeli su se uvoziti posebni oblici kratera- *sphageioni* (posude s životinjskim protomama) i krateri južnodaunijskog subgeometrijskog tipa kao luksuzan materijal. Metalni predmeti su se počeli sve više uvoziti i to najviše situle. Koštani predmeti su se u 7. st. pr. Kr. jako malo uvozili i to je vidljivo i kroz ostala razdoblja. Pronađeno je nekoliko nalaza fibula s koštanim perlama, brončanih privjesaka i jednostavnih brončanih situla bez iskucanih motiva. Ovo vremensko razdoblje predstavlja uvertiru kulturnog razvoja u 6. st. pr. Kr. Naime, u 6. st. pr. Kr. kod keramičkih italjskih importa poput oinochoa vidljiv je grčki utjecaj zbog grčke ekspanzije u Italiji u 6. st. pr. Kr. Uočen je povećan uvoz metalnih predmeta i to najviše situlskih posuda s prikazima životinja, lova i raznih drugih svakodnevnih scena. Uvozile su se i pojasne kopče, brončani privjesci oblika konja ili

košare, fibule Certosa tipa kao i one oblika trige. Iz radionice u Verucchiju (Etrurija) uvozile su se luksuzne lepeze.

Kod proučavanja brončanih posuda i kaciga u 6. st. pr. Kr. bitno je spomenuti razmišljanje Josipa Mladina koji je 1974. godine u svojem radu „*Brončane posude i šljemovi iz Istre*“ napravio analizu metalnih posuda i koničnih kaciga nađenih na istarskim nekropolama u razdoblju od 1880. godine do 1905. godine. Mladin je posebno naglasio problematiku istraživanja brončanih posuda i kaciga zbog nepotpunih terenskih izvještaja, nedovoljnog broja crteža i fotografija i naravno slabe sačuvanosti i fragmentiranosti predmeta (Mladin 1974: 36-38). Što se tiče koničnih kaciga iz Picuga i Berma, Mladin tvrdi da se zbog jako sličnih okolnosti nalaza (upotreba kao urne) u grobovima mogu smatrati proizvodom istih radionica u razdoblju 6. st. pr. Kr. (Mladin 1974: 44). Na to nadovezuje teoriju da su nositelji Este kulture u 6. i 5. st. pr. Kr., u vrijeme čestih trgovačkih razmjena s istarskim središtima, od Histra preuzeli tip konične kacige (Mladin 1974: 73). Mladin se dotaknuo i lokalnog, histarskog podrijetla brončanih posuda iz istarskih nekropola. Pretpostavlja postojanje lokalnih radionica u Picugima i Nezakciju i kaže da, zbog sličnosti s italiskim i slovenskim nalazima brončanih posuda, postoji mogućnost da su, pomorskim i kopnenim putevima, histarski metalurzi izvana dobavljali samo sirovinu za izradu, a da su stilske i tehnološke značajke sami proizveli. (Mladin 1974: 75). Iako je poznato da je u počecima situlske proizvodnje u 6. st. pr. Kr. Istra doživjela kulturni procvat, čemu svjedoče italiski luksuzni predmeti u grobovima, još uvijek veliki izazov predstavlja proučavanje metalnih posuda i kaciga i njihovog podrijetla. Bitno je uzeti u obzir novija istraživanja i saznanja o toj temi. Naime, nakon objave rada Josipa Mladina, otkriveni su novi ulomci figuralno ukrašenih situlskih ulomaka u Nezakciju na temeljima rimskih hramova (Mihovilić 2010: 123). Po svojim prikazima, nezakcijske situle su uspoređivane s nalazima iz Bologne što upućuje na to da je možda ipak riječ o importiranom materijalu, a ne lokalnoj proizvodnji.

U razdoblju 5. i 4. st. pr. Kr. dolazi do potpune prevlasti keramičkih italških importa iz grčkih radionica Spina i Adria. U velikim količinama su se uvozile oinochoe, olpe, chousi, kylix, skyphosi i posude tipa Alto Adriatico. Nalaza južnodaunijskih kratera jako je malo u ovom razdoblju. Od metalnih predmeta, uz pokoju situlu, ciste i stamnos, uočen je uvoz lećastih i košarastih privjesaka.

9. IMPORT ILI IMITACIJA?

Na području Jadrana, u vrijeme željeznog doba, događale su se trgovačke razmjene na svakodnevnoj razini. Histri i italske zajednice, iako razdvojeni Jadranskim morem, uspjeli su razviti sofisticiranu i visoko organiziranu trgovačku razmjenu keramičkih i metalnih predmeta. Neki od importiranih predmeta vrijedili su mnogo, ne samo zbog sastava i tehnike ukrašavanja, već iz zbog svoje simboličke i društvene vrijednosti. Naravno, u to su vrijeme svoju djelatnost pokušavali pospješiti i lokalni metalurzi i keramičari koji su razvijali svoje jedinstvene oblike, imitirajući oblik i ornamentiranje importiranih predmeta. To je ponajviše vidljivo kroz imitaciju keramičkih daunijskih posuda i situlske umjetnosti. Proučavajući željeznodobne nalaze s istarskih nekropola arheolozi su uočili, uz veću količinu importa, i određenu manju količinu imitacija odnosno lokalnih oblika. Može se reći da nam takvi lokalni oblici govore o evoluciji importiranog predmeta koji su metalurzi i keramičari prilagodili svojim idejama (Blečić-Kavur 2012: 224).

Prije konkretnih primjera, potrebno je definirati import i imitaciju. Prema Domovićevom, Anićevom i Klaićevom „Rječniku stranih riječi“ (2002: 582, 585) import se definira kao uvezena roba, a imitacija kao ono što je izrađeno po uzoru na nešto. Također još jedna definicija imitacije je oponašanje nečijeg ponašanja, materijalne kulture ili društvenih običaja. Uočeno je da se imitiranje učestalo događa među zajednicama ili pojedincima u nesigurnim vremenima kada se dešavaju veće društvene i teritorijalne promjene (Choyke 2008: 6). Nadalje, Choyke (2008: 9) u svom radu navodi više različitih tipova imitacije koje objašnjava kao mijenjanje socijalnog i kulturnog značaja ili drugačiju primjenu imitiranog predmeta od značaja/primjene koju je imao u izvornom mjestu proizvodnje. Isto tako govori o mijenjaju sirovine ili forme predmeta koju, pri imitaciji, metalurzi i keramičari poboljšavaju ili pojednostavljaju zbog drugačije primjene ili simboličkog značenja za zajednicu (Choyke 2008: 13).

Na primjeru kamene žare iz Nezakcija (grob VI/16) iz 8. st. pr. Kr. i kasnijih kamenih spomenika može se pričati o lokalnim imitacijama histarskih majstora koji su oponašali ideje italskih majstora pri izradi estenskih situlastih posuda odnosno izradi daunijskih stela, prikazivali scene iz svojeg života ili svoje zajednice i time dali novi značaj toj

imitaciji (Mihovilić 2013: 320). Također, zanimljiv je primjer loptasta žara iz nezakcijskog groba VI/28 iz 9./8. st. pr. Kr. čiji poseban poklopac s kanalom po sredini predstavlja lokalni pečat izrade od strane histarskih keramičara, dok po obliku predstavlja svojevrsnu imitaciju poklopaca žare oblika kolibe – „*urna a capanna*“ (Mihovilić 2001: 64). Tijekom 8. st. pr. Kr. u Istru se često uvozila južnoitalska i etrušćanska keramika. Uz izradu keramičkih posuda za svakodnevnu upotrebu, Histri su u svojim pećima izrađivali posude koje su zadržale lokalni oblik i strukturu gline karakterističnu za Istru, ali je način ukrašavanja bio imitiran prema italiskim importima (Mihovilić 2013: 312). Primjer navedenoga je grobna žara iz Kaštelira pri Novoj Vasi. Na toj je žari uočen reljefni ukras konjića sličan etrušćanskim konjićima koji su ukucavani u brončane štitove krajem 8. st. pr. Kr. i sličan plastičnom ukrasu konjića na žari iz groba fondo Nazari u Esteu (Sakara Sučević 2004: 95).

Slika 15. Reljefni prikaz konjića na žari iz Kaštelira pri Novoj Vasi

(preuzeto iz: Mihovilić 2013: 183)

U 7. i 6. st. pr. Kr., odnosno u fazi Istra II i III, uz uvoz daunijskih kratera, bile su prisutne i njihove lokalne histarske imitacije. Primjer za to je krater na nozi iz Picuga koji predstavlja lokalnu imitaciju italskog luksuznog apulijskog kratera.

Slika 16. Lokalna verzija/imitacija daunijskog kratera iz Picuga

(preuzeto iz: Mihovilić 2013: 238)

Još jedan primjer je keramika „tipo Timavo“ koja je nađena u nekoliko grobova u Nezakciju, Kaštelu kod Buja i Bermu. Takve su keramičke posude bile napravljene na sporom lončarskom kolu te Vojka Cestnik tvrdi da postoji mogućnost da su lonci „tipo Timavo“ proizvod histarskih radionica (Cestnik 2009: 23). Isto tako, u nezakcijskom grobu VI/34 pronađena je jedna žara koja je protumačena kao pokušaj imitacije južnodaunijskih subgeometrijskih kratera iz Apulije (Mihovilić 2001: 82).

Ono što je generalno uočeno u grobnom sadržaju histarskih nekropola je to da su često, uz italske i atičke importirane, luksuzne predmete, Histri prilagali svoje lokalne imitacije keramičkih ili metalnih predmeta čime su htjeli naglasiti svoj kulturni i društveni status na sjevernom Jadranu. Zbog toga možemo pričati i o socijalnom i duhovnom simbolizmu koji su Histri njegovali. Naime, lokalni majstori preuzimali su ideje od italskih majstora, imitirali ih u nekim segmentima izrade predmeta, ali na kraju ipak prilagodili svojim vizijama i učinili krajnji proizvod unikatnim i svojstvenim svojoj kulturi. Postoji mogućnost da su imitirani predmeti imali drugačiju primjenu od izvornih italskih predmeta što govori o određenoj kulturnoj identifikaciji i unikatnosti. Za sve ove navedene primjere treba postaviti pitanje jesu li te lokalne imitacije predmeta korištene u svakodnevne svrhe iako su u izvornom mjestu proizvodnje imali izrazito duhovno značenje? Jesu li imitacije bile odraz određene društvene situacije u tom vremenu?

10. LUKSUZNI IMPORTIRANI PREDMETI KAO OZNAKA ELITE

Prema *Struni* definicija elite glasi: „mala skupina moćnih i utjecajnih ljudi koji imaju povlašten položaj u društvenoj hijerarhiji zajednice.“⁶ Kad govorimo o elitnom društvu u željeznom dobu, bitnu ulogu imali su lokalni moćnici koji su sudjelovali i u trgovačkim razmjenama između zajednica. Nakon što su već spomenuti agenti trgovine obavili razmjenu, importirana, prestižna roba, ali i ona svakodnevne uporabe, došla je u ruke lokalnih vođa koji su imali kontrolu nad resursima i donosili glavne odluke o podjeli dobara. To čini sastavni dio funkcioniranja jednog hijerarhijskog elitnog željeznodobnog društva koji svoje korijene vuče još u eneolitiku gdje je, kroz arheološke nalaze, uočeno društveno raslojavanje. U željeznom dobu riječ je o puno naprednijoj i složenijoj društvenoj strukturi što se najviše vidi kroz razvoj materijalne kulture i gradnju naselja na strateškim pozicijama (Majnarić Pandžić 2006: 86). Uvozili su se luksuzni keramički ili metalni predmeti, ideje i znanja kao i nove tehnologije. U svrhu uspješnog ostvarivanja kvalitetnih komunikacijskih veza između zajednica, zasigurno je uz trgovačku razmjenu, postojalo i darivanje osoba (brakovi) ili predmeta (rijetka sirovina, kvalitetan i vrijedan materijal) koji su tada imali veći simbolički značaj nego materijalni. Time su moćnici učvršćivali svoj elitni položaj i obogaćivali svoju duhovnu kulturu, ali i utvrđivali međunarodni društveni i trgovački položaj (Potrebica 2008: 190).

Kroz položaj grobova na histarskim nekropolama i grobnu arhitekturu može se identificirati određena društvena podjela Histra. Naime, u starijim fazama (Istra I i II) pronađene su grupe grobova u kojima su uočeni ukopi više osoba (obiteljska ili rodovska povezanost) s malo grobnih priloga, što može upućivati na ravnopravnost društvene skupine u to vrijeme. Zanimljivost vezana uz grobove faze Istra II je priloženo oružje u grobovima u Nezakciju, Puli, Bermu kao i konične kacige koje su služile kao urne u grobovima u Picugima i Bermu, što dokazuje da je u histarskoj zajednici morala postojati i vojna aristokracija. U vremenu 8. st. pr. Kr., italiski prestižni predmeti pronađeni u grobovima histarskih nekropola govore o postojanju lokalne elite Histra koji su takvim predmetima zasigurno davali veću vrijednost i njima pokazivali svoju moć i bogatstvo (Mihovilić 2013: 328). Grob 12 u zoni I iz Nezakcija iskače po svojem bogatom grobnom

⁶ Preuzeto s web stranice: <http://struna.ihj.hr/naziv/elita/26564/#naziv> , 13.4.2018., 10:58

sadržaju koji se smješta u razdoblje od 9./8. st. pr. Kr. do 4. st. pr. Kr. (Mihovilić 2017: 268). U njemu je nađena gomila importiranog luksuznog materijala značajnog duhovnog i društvenog simbolizma poput privjesaka oblika češlja, brončane fibule s koštanim perlama, ulomci figuralno ukrašenih situla, koštani konjić i drugo. Sve navedeno govori o postojanju stabilne nezakcijske elite koja je duhovno, ekonomski i trgovački uzdigla Nezakcij na viši stupanj hijerarhije među ostalim histarskim središtima, ali i van granica istarskog poluotoka (Mihovilić 2017: 268).

Slika 17. Luksuzni grobni prilozi koštanog konjića i fibule iz groba I/12

(preuzeto iz: Mihovilić 2013: 222)

Od stotinjak nalaza iz groba 12, jedan od najzanimljivijih je nalaz ključa/skeptra koji se uspoređuje s onim iz ženskog groba 777 u Bologni- San Vitale i s onim iz groba 122 s nekropole Este Benvenuti u Italiji. Po nalazu kalupa ustanovljeno je da je nezakcijski skeptar proizveden u Montagnana- Borgo u 8. st. pr. Kr i dokaz je trgovačke komunikacije elitnih histarskih i italjskih zajednica (Mihovilić 1999: 21). Taj se luksuzni nalaz veže uz ženu koja je vjerojatno imala svoju bitnu društvenu ulogu uz lokalne moćnike. U prilog tome ide prikaz na ploči iz Montebelluna gdje žena u ruci drži predmet veoma sličan skeptru iz Nezakcija ili Bologne. Ta se žena interpretira kao gospodarica kuće i uspoređuje se s gospodaricom života Reitijom (Mihovilić 1999: 22, 23). Kroz to vidimo

kako je duhovna kultura činila bitan dio u životu i kulturi Histra, ali i da se žena, bilo kao božica ili određena fizička osoba, izrazito cijnila u histarskoj zajednici.

Italški importi poput dijelova brončanih stamnosa svjedoče o intenzivnim kontaktima Histra i Etruščana u 5. st. pr. Kr. kada se etruščanskom robom trgovalo u velikim količinama (Mihovilić 2007: 619). Velike količine oslikane daunijske keramike, dijelovi brončanih lepeza iz Etrurije, setovi za gozbe i bankete i bogato ukrašene situle govore o luksuzu u kojem su histarski moćnici uživali i tako pokazivali svoju ravnopravnost s ostalim zajednicama na Jadranskom moru, u jugoistočnim Alpama, Sloveniji i srednjoj Europi. To opet potvrđuje otvorenost histarske zajednice prema ostatku Europe, ali i jedinstvenost histarske kulture.

11. ZAKLJUČAK

Materijalna kultura koju su Histri ostavili za sobom otkrivena je kroz arheološka istraživanja na histarskim nekropolama starijeg željeznog doba još u 19. stoljeću. Zbog tako ranih istraživanja dokumentacija za neka iskopavanja dosta je štura, a neki nalazi su zasigurno pogubljeni. Arheološki nalazi s nekropola poput Nezakcija, Limske gradine, Pule i Kaštelira predstavljaju osnovu za stvaranje kronološkog okvira histarske kulture i za razumijevanje društvenog razvoja Histra. Budući da se Istra nalazila na sjecištu kulturnih utjecaja sa svih strana svijeta, Histri su stvorili svoj specifičan pečat prilikom stvaranja novih morskih, ali i kopnenih trgovačkih veza s ostatkom Europe, uz prihvaćanje i adaptiranje vanjskih ideja u svoje životne običaje. Kontinuitet iskorištavanja položaja gradina i nekropola i nakon željeznog doba vidljiv je kod primjera Pule ili Nezakcija što nam govori o pogodnostima i prednostima koje su prepoznale i zajednice nakon Histra. Proučavajući faze razvoja kulture, vidljivo je da je kroz prve dvije faze na Histre, u stvaranju svoje kulturne baštine, utjecala tradicija uz određeni utjecaj kulture polja sa žarama odnosno uvođenje incineracije kao način sahranjivanja pokojnika. S vremenom, u fazama Istra III i IV, po grobnim nalazima, može se govoriti o nagloj kulturnoj promjeni i uplivu novih utjecaja i ideja s Apeninskog poluotoka, točnije iz Villanova kulture, Picena, južne Italije, Estea i Etrurije.

Po svojim luksuznijim importiranim predmetima posebice se ističe gradinsko naselje i nekropola Nezakcij kod Vizača. Iako je smješten na manje razvedenoj istočnoj obali, to nije spriječilo Histre da od njega naprave svoje gospodarsko i kulturno središte. Štoviše, takav siguran i skriven položaj omogućio je stanovnicima Nezakcija odličnu kontrolu nad prometom i trgovinom. Histri su zasigurno u vrijeme željeznog doba iskorištavali razvijenost istarske obale, plodnu istarsku crvenicu, kopnene vode i okruženost Jadranskim morem u svrhu naglašavanja svoje trgovačke uloge u mediteranskom svijetu, pa i šire.

Prilikom popisivanja italjskih importiranih predmeta, izabrala sam najvažnije i najbolje obrađene histarske nekropole i uspoređivala ih s istovremenim italjskim nekropolama. Ono što je bilo najvažnije u ovom radu je, kroz usporedbu grobnog konteksta, morfologije i datacije importiranih nalaza i onih italjskih lokalnih nalaza i njihove distribucije,

razumijevanje većeg ili manjeg nivoa zastupljenosti određenih elitnih predmeta ili predmeta svakodnevne uporabe u histarskim grobovima željeznog doba. S druge strane, povlačenje paralele s talijanskim lokalitetima nije lak zadatak, budući da za neke predmete ne postoji sigurna analogija, neki se razlikuju po sitnim stilskim ili morfološkim elementima, a i stupanj istraženosti nije velik. Nakon analiziranja uvezenog italiskog materijala zaključila sam da se u velikoj mjeri uvozila keramika iz južne Italije, Picena, Estea i kasnije Etrurije, a na italiskim nekropolama pronađeno je manje histarskih nalaza, iako tu treba uzeti u obzir mali stupanj arheološke istraženosti i starije publikacije. Općenito gledano, Histri su vješto iskorištavali blizinu Jadranskog mora i ostale geografske prednosti kako bi razvili svoje pomorske vještine te su također putovali na velike udaljenosti kako bi došli do određenog predmeta, bio on luksuzan ili manje luksuzan.

Ono što se postavlja kao pitanje je primjena i značaj luksuznijih importiranih predmeta za Histre. Naime, kako se mogao mijenjati oblik nekog predmeta, tako se mogla mijenjati i primjena nekog predmeta. Za italiske je zajednice određeni predmet mogao imati duhovno značenje, dok kod Histra to ne mora biti slučaj, i obrnuto. Zato je bitno razumijeti problematiku imitacije ili importa. Neki importirani nalaz mogao je imati posebnu obiteljsku vrijednost jer se prenosio naraštajima, pa je zato i stavljen u grupnu grobnicu koje su u velikoj količini nađene na našim nekropolama.

Također, pitanje je uloge žene u histarskom društvu. Zna se da su u tkanju i vođenju kućanstva imale glavnu ulogu, ali da li nalazi poput skepra govore o nekoj većoj, značajnijoj ulozi žene? Jesu li se žene izrazito cijenile kad se priča o duhovnosti Histra i o njihovim religijskim vjerovanjima?

Ova se tema treba proučavati i na sociološkoj razini, odnosno puno dublje od samog analiziranja materijalne kulture. Iako za arheologe poprilično teško za razumijeti, poanta proučavanja prapovijesnih zajednica je da se, na osnovu tragova materijalne kulture u naseljima ili nekropolama koju arheolozi mogu držati u rukama ili vidjeti na fotografijama i crtežima, pokušaju shvatiti okolnosti i utjecaji koji su bili uzrok promjena društvenih običaja, hijerarhije i strukture.

Kad se kroz importirani italiski materijal analiziraju Histri može se zaključiti da se drastična trgovačka promjena dogodila u vrijeme 8. st. pr. Kr. kada su odjednom počeli

pristizati luksuzniji i vrijedniji predmeti i to se razdoblje može gledati kao uvertira u kulturnu eksploziju koja se dogodila stoljeće nakon. Dugotrajnost razvijene i bogate kulture svjedoči o sigurnim i uspješnim trgovačkim poslovanjima koja su Histri vodili s italiskim zajednicama.

12. POPIS IZVORA

1. Prijevod rada „*Notes on the castellieri or Prehistoric ruins of Istrian Peninsula*“ na hrvatski: „*Zapisi o kasteljerima ili prapovijesnim ruševinama na istarskom poluotoku*“, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=10307>, preuzeto: 06.04.2018., 12:54
2. Definicija elite: <http://struna.ihjj.hr/naziv/elita/26564/#naziv>, preuzeto: 13.4.2018., 10:58

13. POPIS LITERATURE

1. Amann, P. „*Das ‚Protovillanova‘-Phänomen im endbronzezeitlichen Italien und seine Relevanz für die Herausbildung der früheisenzeitlichen Kulturgruppen der italienischen Halbinsel*“, 2005. 15-29.
2. Amoroso, A. „Le necropoli preistoriche dei Pizzughi“, *Atti e Memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria* vol.5, Poreč 1889: 225-261.
3. Bačić, B. „Ilirsko žarno groblje u Kaštelu kraj Buja“, *Jadranski zbornik II*, Povijesno društvo Istre, Pula-Rijeka 1957: 381-432.
4. Batović, Š. „*Apulska keramika na istočnoj jadranskoj obali-izložba*“, Narodni list, Zadar 1972.
5. Batović, Š. „Istarska kultura željeznoga doba“, *Radovi FFZd* 26 (13), Zadar 1987: 5-74.
6. Blečić-Kavur „Plovidba duž Caput Adriae: plovidba svijetom?“, *Histria antiqua* 21, Arheološki muzej Istre, Pula 2012: 215-229.
7. Brown, A.C. „*Ancient Italy before the Romans*“, Ashmolean Museu Oxford, 1980.
8. Buršić-Matijašić, K. „Istra na prapovijesnim pomorskim putevima“, *Histria antiqua* 21, Arheološki muzej Istre, Pula 2012: 203-214.
9. Capuis L. i Chieco Bianchi, A. „Este II. La Necropoli di Villa Benvenuti“, *Monumenti Antichi, Serie Monografica* Vol. VII (LXIV della serie generale), Rim 2006.
10. Cardarelli, A. „Castellieri nel Carso e nell' Istria: Cronologia degli insediamenti fra media età del bronzo e prima età del ferro“, *Preistoria del Caput Adriae*, Trieste 1983: 87-104.
11. Cestnik, V. „*Željeznodobna nekropola Kaštel kod Buja*“, Monografije i katalozi 18, Arheološki muzej Istre, Pula 2009.
12. Choyke, A. „Shifting Meaning and Value through Imitation in the European Late Neolithic“ U: *Import and Imitation in Archaeology*, ur. Biehl, P. F. i Rassamakin Y.Ya., Beier i Beran, Langenweißbach 2008: 5-23.

13. Colonna, G. „*Piceni-Popolo d'Europa*“, Roma: De Luca, 1999.
14. Domović, Ž., Anić, Š. i Klaić N. „*Rječnik stranih riječi: tuđice, posuđenice, izrazi, kratice i fraze*“ SANI PLUS, Zagreb 2002.
15. Egg, M. „*Antike Helme*“, Monographien RGZM 14, Mainz 1988.
16. El Baghdadi, A. „Etnogeneza Histra“ U: *Rostra: časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru*, vol.5., Zadar 2012: 18-54.
17. Glogović, D. „Nalazi geometrijske keramike iz Daunije na području Istre“, *Histria archaeologica* 10/1, Arheološki muzej Istre, Pula 1979: 57-85.
18. Girardi-Jurkić, V. „Najznačajnije nekropole i groblja u prapovijesnoj, antičkoj i ranosrednjovjekovnoj Istri“, *Histria antiqua* 8, Arheološki muzej Istre, Pula 2002: 11-36.
19. Girardi-Jurkić, V. „Pomorski i kopneni putovi kao uvjet gospodarskog i duhovnog prosperiteta antičke Istre“, *Histria antiqua* 17, Arheološki muzej Istre, Pula 2009: 13-24.
20. Gnirs, A. „*Istria Praeromana*“, Karlsbad 1925.
21. Kozličić, M. „*Historijska geografija istočnog Jadrana u starom vijeku*“, Split 1990.
22. Kučar, V. „Prahistorijska nekropola Beram“, *Histria archaeologica* 10/1, Arheološki muzej Istre, Pula 1979: 85-131 + tablice.
23. Lucentini, M. „Riflessi della circolazione adriatica nelle Marche centro meridionali“ U: *Piceni ed Europa: atti del convegno, Archeologia di frontiera* 6, ur. Guštin, M., Ettel, P. i Buora, M., Società friulana di archeologia onlus, Udine 2007.
24. Majnarić Pandžić, N. „Agenti trgovine i razmjene“ U: *Trgovina i razmjena u pretpovijesti*“, Zagreb 2006: 79-86.
25. Matijašić, R. „Starija povijest Istre i neki njezini odrazi na novije razdoblje“ U: *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, vol.2, No. 4-5, Arheološki muzej Istre, Pula 1993: 569-585.
26. Matošević, D. i Mihovilić, K. „*Prapovijesni nalazi na trgu G. Matteottija u Rovinju*“, Zavičajni muzej Grada Rovinja, Rovinj 2004.

27. Mihelić, S. „Trgovački putevi i prijevoz“ U: *Trgovina i razmjena u pretpovijesti*, Zagreb 2006: 87-91.
28. Mihovilić, K. „Nekropola Gradine iznad Limskog kanala“, *Histria archaeologica* 3/2, Arheološki muzej Istre, Pula 1972: 7-53 + tablice.
29. Mihovilić, K. „Brončane lepeze iz istarskih željeznodobnih nekropola“ *Situla* 20/21, Ljubljana 1980: 279-283.
30. Mihovilić, K. „Poreština u kontekstu željeznog doba Istre i susjednih kulturnih skupina“, *Zbornik Poreštine* 2, Poreč 1987: 41-49.
31. Mihovilić, K. „*Histri i Etruščani*“, Monografije i katalozi 5, Arheološki muzej Istre, Pula 1988.
32. Mihovilić, K. „Die Situla mit Schiffskampfszene aus Nesactium“, *Arheološki vestnik* 43, Ljubljana 1992: 67-78.
33. Mihovilić, K. „*Nezakcij- nalaz grobnice 1981.godine*“, Monografije i katalozi 6, Arheološki muzej Istre, Pula 1996.
34. Mihovilić, K. „Sceptar iz Nezakcija“, *Opuscula Archaeologica* 23-24, Zagreb 1999-2000: 21-26.
35. Mihovilić, K. „*Starije željezno doba Istre*“, doktorska disertacija, Ljubljana 2000.
36. Mihovilić, K. „*Nezakcij. Prapovijesni nalazi 1900-1953.*“, Monografije i katalozi 11, Arheološki muzej Istre, Pula 2001.
37. Mihovilić, K. i Starac, A. „Pula- iza Herkulovih vrata, arheološka istraživanja 1997.-1998.godine/ katalog izložbe“, Arheološki muzej Istre, Pula 2001.
38. Mihovilić, K. „Privjesak oblika ritualne lopatice iz Nezakcija“, *Opuscula Archaeologica* vol.27, No.1., Zagreb 2003: 211-216.
39. Mihovilić, K. „I vasi del tipo *kothon* nell' Adriatico orientale“ U: *Piceni ed Europa: atti del convegno, Archeologia di frontiera* 6, , ur. Guštin, M., Ettel, P. i Buora, M., Società friulana di archeologia onlus, Udine 2007: 85-94.

40. Mihovilić, K. „Brončani stamnoi iz Nezakcija“ U: *Scripta praehistorica in honorem Biba Teržan*, Situla 44, Ljubljana 2007: 613-621.
41. Mihovilić, K. „Daunijski askosi iz Nezakcija“, *Histria archaeologica* 40, Arheološki muzej Istre, Pula 2009: 45-57.
42. Mihovilić, K. „Nezakcij- novi ulomci figuralno ukrašenih predmeta situlske umjetnosti“, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 27, Zagreb 2010: 123-134.
43. Mihovilić, K. „*Histri u Istri- Željezno doba Istre*“, Monografije i katalogi 23, Arheološki muzej Istre, Pula 2013.
44. Mihovilić, K. „Helenističke brončane situle iz Nezakcija“, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku vol.110, No.1.*, Arheološki muzej u Splitu 2017: 257-274.
45. Mladin, J. „Halštatska nekropola na Gradini iznad Limskog kanala“, *Jadranski zbornik VII*, Rijeka - Pula 1966-1969: 289-315 + prilozi.
46. Mladin, J. „Brončane posude i šljemovi iz Istre“ U: *Diadora- glasilo Arheološkog muzeja u Zadru*, sv.7, vol.7., Zadar 1974: 35- 127.
47. Nijboer, A. J. „*Italy, its Interconnections and Cultural Shifts During the Iron Age*“ Bollettino di archaeologia online, 2010: 1-22.
48. Pavlin, P. „Starejšeželeznodobni košarasti obeski, okrašeni z vodoravnimi črtami“ U: *Studia Praehistorica in Honorem Janez Dular*, ur. Sneža Tecco Hvala , Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 30, Ljubljana 2014: 341-354.
49. Percan, T. „*Histarska željeznodobna nekropola u Puli*“, diplomski rad, FFZg, Zagreb 2008.
50. Peroni, R. et al. „*Studi sulla cronologia delle civiltà di Este e Golasecca*“, Firenze 1975.
51. Peroni, R. „La „koinè“ adriatica e il suo processo di formazione“, U: *Jadranska obala u protohistoriji- kulturni i etnički problemi*, ur. Suić, M., Zagreb 1976.
52. Potrebica, H. „Contacts between Greece and Pannonia in the Early Iron Age- with special concern to the area of Thessalonica“ U: *Import and imitation in Archaeology*, ur. Biehl, P. F. i Rassamakin Y. Ya, Beier i Beran, Langenweißbach 2008: 187-213.

53. Preložnik, A. et al. „Catalogo degli oggetti“ U: *Piceni ed Europa: catalogo della mostra*, Koper 2006: 35-68.
54. Sakara Sučević, M. „Kaštelir- Prazgodovinska naselbina pri Novi Vasi /Brtonigla (Istra), Koper 2004.
55. Teržan, B. „Certoška fibula“, *Arheološki vestnik* 27, Ljubljana 1976: 317-443.
56. Teržan, B. „Principi e guerrieri delle due sponde altoadriatiche“ U: *Piceni ed Europa: atti del convegno, Archeologia di frontiera* 6 , ur. Guštin, M., Ettel, P. i Buora, M., Società friulana di archeologia onlus, Udine 2007: 39- 54.
57. Urem, D. „Limska gradina- keramika s područja nekropole“, Monografije i katalogi 21, Arheološki muzej Istre, Pula 2012.
58. Višnjić, J. et al. „Žarni ranoželjeznodobni grob iz Berma“, *Histria archaeologica* vol. 44, No. 44, Arheološki muzej Istre, Pula 2014: 31-62.
59. Yntema, D. G. „The matt-painted pottery of southern Italy- a general survey of the Matt Painted Pottery Styles of Southern Italy during the Final Bronze Age and the Iron Age“, Galatina: Congedo Editore, 1990.
60. Zaninović, M. „Zemljopisno- povijesni položaj luka Parentija i Nezakcija“, *Histria archaeologica* 36, Arheološki muzej Istre, Pula 2007: 115-136.